

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Anna Hrubá

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Časopisy Osvobozeného divadla

VEST POCKET REVUE

a LOKÁLNÍ PATRIOT

Anna Hrubá

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Helena Spurná, Ph.D.

Studijní program: Teorie a dějiny dramatických umění

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Časopisy Osvobozeného divadla VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Děkuji vedoucí bakalářské práce Doc. Mgr. Heleně Spurné, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a cenné připomínky.

Obsah

Úvod.....	6
1. Historický a kulturní kontext meziválečného Československa .	11
1.1. Kultura v období první republiky se zaměřením na periodika	12
2. Periodikum VEST POCKET REVUE	24
2.1. Redakce časopisu a osobnost Staši Jílovské	26
2.2. Struktura periodika VEST POCKET REVUE	28
2.2.1. Rubriky	29
2.3. Příspěvatelé periodika	38
2.4. Vizualní charakter periodika VEST POCKET REVUE.....	41
2.4.3. Adolf Hoffmeister	44
3. Periodikum LOKÁLNÍ PATRIOT	47
3.1. Název LOKÁLNÍ PATRIOT.....	51
3.2. Redakce.....	52
3.3. Struktura a obsah periodika LOKÁLNÍ PATRIOT	53
3.3.1. Příspěvatelé periodika.....	55
3.3.2. Desetileté výročí Osvobozeného divadla.....	58
3.3.3. Vizualní charakter periodika LOKÁLNÍ PATRIOT	59
4. Porovnání periodik VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT	60
Závěr	62
Seznam pramenů.....	64
Seznam použité literatury	66

Úvod

Tato bakalářská práce se primárně zabývá periodiky VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT, které vydávalo v první třetině 20. století Osvobozené divadlo. Cílem práce je rozšířit dosavadní stav jejich poznání. Dále tyto časopisy zasadit do dobového žurnalistického a kulturního kontextu za období první republiky. V práci provedu jejich komplexní analýzu, zaměřím se na strukturu, styl, zajímavé příspěvky a přispěvatele. Pokusím se charakterizovat povahu jednotlivých textů z hlediska žurnalistických žánrů, propojím tedy uměnovědný a mediální žurnalistických přístup. Cílem práce bude podat komplexní informace o periodicích v dobovém kontextu, jejich obsahová analýza, představit některé osobnosti časopisů, porovnat VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT mezi sebou a s ostatními dobovými periodiky s podobnými rysy.

Osvobozené divadlo vzniklo jako dramatická platforma pro členy uměleckého svazu Devětsil. Divadlo bylo oficiálně založeno na sklonku roku 1925 a jeho čelními představiteli byli režiséři Jiří Frejka a Jindřich Honzl. Divadlo bylo ovlivněno (stejně jako Devětsil) avantgardními směry, obzvláště poetismem, dadaismem a futurismem. Pro avantgardní směry je typická revolta, až odpor k „zastaralému“, klasickému umění, a tímto principem se řídilo i Osvobozené divadlo. Projevilo se to například improvizováním a experimentováním na jevišti, především se však avantgardní směry odrazily do výběru repertoáru divadla.¹ Roku 1927 zde byla poprvé uvedena slavná *Vest Pocket Revue*, tehdy ještě studenty Jiřím Voskovcem a Janem Werichem. Tato „revue z kapsičky u vesty“

---

¹ Například inscenování Nezvalovi poetické básně *Abeceda* nebo dadaistického textu Georsege Ribemont–Dessaignese *Němý kanár*.

sklízela neuvěřitelné úspěchy a z Jiřího Voskovce a Jana Wericha se staly vůdčí osobnosti Osvobozeného divadla. Podle této úspěšné inscenace je také pojmenováno první „osvobozené“ periodikum.

Osvobozené divadlo v čele s Jiřím Voskovcem a Janem Werichem svou tvorbou ovlivnilo množství dalších umělců a také velkou část společnosti. O jejich specifickém stylu, inscenacích i o nich samotných vzniklo nespočet publikací, bohužel se však pouze minimálně věnují časopisům, které tato dvojice vydávala, periodikům vycházejícím pod hlavičkou Osvobozeného divadla, VEST POCKET REVUE vydávané mezi lety 1929–1930 a LOKÁLNÍ PATRIOT z období 1935–1938. Mezi pár takových výjimek patří publikace *Nikdy nic nikdo nemá...*,² jedná se o souborně vydané a chronologicky uspořádané mimodivadelní texty Jiřího Voskovce a Jana Wericha, z období 1929–1938, včetně autorských textů z časopisů VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT. Tuto publikaci připravil Václav Kofroň, který upravil pouze pravopisnou podobu textu a nijak nezasahoval do původního obsahu.

Další publikací jsou *Tiskoví magnáti* Františka Cingera.³ Tato publikace se již přímo věnuje periodikům vydávaným Osvobozeným divadlem a jsou zde bez úprav přetištěny oba časopisy. Kniha činí zdání, že jsou zde bez úprav přetištěny celé oba časopisy, ale z mého podrobnějšího zkoumání vyplynulo, že tomu tak není. VEST POCKET REVUE je víceméně kompletní, chybí jen stránky s dobovou reklamou a pár článků či stran s materiály k inscenacím.⁴

---

² VOSKOVEC, Jiří a Jan WERICH. *Nikdy nic nikdo nemá...* Praha: Národní filmový archiv, 2001. Knihovna iluminace. ISBN 80-7004-089-0.

³ CINGER, František. *Tiskoví magnáti Voskovec a Werich: (VEST POCKET REVUE) - (LOKÁLNÍ PATRIOT)*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 978-80-7304-099-4.

⁴ Příspěvky z časopisu VEST POCKET REVUE, které chybí v Cingerově publikaci jsou *Spejbl a Hurvínek* (N. Kadlec), článek s názvem *Jules Verne byl velký cestovatel*, esej Eugena Lyonse *Zpět ke kráse*. Dále články *Joyce postrach šosáků*, *Nešťastná plavba* (A. Gerbault), *Praktické rady na cestu* (P. Morand) a pár dalších příspěvků. Velmi významným příspěvkem, který ale v Cingerově reedici časopisu chybí, je několikastránkový, do českého jazyka přeložený výňatek z *Druhého manifestu surrealismu* od André Bretona. Tento text byl velmi důležitý pro tehdejší avantgardní umělce, a jednalo se o jeden

U LOKÁLNÍHO PATRIOTA bohužel Cinger uvádí pouze pět čísel, a to nekompletních, ve skutečnosti však vyšlo dvanáct čísel tohoto periodika, o čemž se ale Cinger ve své publikaci vůbec nezmiňuje. Nekompletní přetisk časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT je pravděpodobně z důvodů častého opakování příspěvků a celkově nižší kvality obsahu, jedná se tedy pouze o výběr Františka Cingera.⁵ Dále zde nalezneme studii věnující se těmto periodikům, ta je ale spíše popularizačního charakteru a více než samotným periodikům se věnuje dobovému kontextu v Osvobozeném divadle. Tato studie se zaměřuje na méně zmapovanou historii Osvobozeného divadla, a to především na osobnosti okolo časopisu (velmi přínosná je zde podkapitola věnující se redaktorce časopisů Staše Jílovské) a filmové produkci Jiřího Voskovce a Jana Wericha.

V této práci budu primárně vycházet ze samotných periodik uložených v archivu Divadelního ústavu a také z výše zmíněné literatury věnující se přímo časopisům. Dále z dostupné odborné literatury, která obecně popisuje historické souvislosti a dění okolo Osvobozeného divadla. Nejvíce budu při práci používat publikace *Osvobozené* Michala Schonberga⁶ a *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo* od Jaromíra Pelce,⁷ ve které podrobně popisují historii a vývoj Osvobozeného divadla. Periodikům tyto publikace věnují pouze pár zmínek. Při sběru informací o dobové situaci v poválečném Československu, především o tehdejšímu stavu žurnalistiky, jsem použila publikace: *Dějiny českých médií: od*

---

z jeho prvních otištěných překladů v Československu. Dále chybí texty písní *Zpytování svědomí* z inscenace *Fata Morgana*, *Pravda o smutném gigolovi* z revue *Ostrov Dynamit*, překlad písně *Libido Baby*, francouzský text písně i s notovým zápisem *L'Asile Ami* a text slovenské národní písně s názvem *Zbojnická*. Také chybí několik obrazových materiálů a doplňujících fotografií. Konkrétně se jedná o fotografie z inscenací *Líčení se odročuje*, *Ostrov Dynamit* a představení Kašpárka Vojty Mertena, který také působil v Osvobozeném divadle.

⁵ Bohužel se mi Františka Cingera nepodařilo nijak kontaktovat, abych mohla potvrdit svou hypotézu.

⁶ SCHONBERG, Michal. *Osvobozené*. Praha: Odeon, 1992. ISBN 80-207-0415-9.

⁷ PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. Knihovnička amatérského divadla.

*počátku do současnosti*⁸ a *Dějiny československé žurnalistiky*.⁹ Velice přínosným zdrojem informací mi byla také konference, kterou jsem navštívila v listopadu roku 2017 v Moravské zemské knihovně v Brně. Tato konference nesla název *Obrazy kultury a společnosti v období první republiky* a tématem byl právě periodický tisk první republiky.

První část práce se věnuje prvorepublikovému historickému a kulturnímu kontextu se zaměřením na žurnalistiku. Toto období první republiky, se dá charakterizovat jako období rozkvětu společnosti a kultury. Po první světové válce nastalo období plné entuziasmu a naděje v lepší svět, které se odrazilo do všech odvětví. Poválečný technologický rozvoj v oblasti dopravy ve spojení s touhou cestovat a objevovat exotické krajiny zapříčinil příliv nových uměleckých trendů a stylů ze zahraničí. Dále také příliv nových filmů a hudby z USA, které byly od těch středoevropských velmi odlišné. Jednalo se především o němé komedie s Charlie Chaplinem a o hudební styl jazz. Tyto nové prožitky a trendy vyústily ve vznik nového avantgardního hnutí.¹⁰ Avantgardní umění bylo velmi blízké členům Devětsilu a tyto tendence se také promítly do tvorby Osvobozeného divadla, jakožto původní divadelní sekce svazu. Samozřejmě se prvky avantgardního umění odrazily také do periodik Osvobozeného divadla. Samotný Devětsil také vydával několik periodik, proto tato periodika rovněž představím a porovnám

---

⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8

⁹ BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTTKAY. *Dějiny československé žurnalistiky: III. díl: Český a Slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988.

¹⁰ Vymezení pojmu avantgarda není úplně jednoduché a existuje mnoho definic a výkladů. Zjednodušeně se jako avantgarda souhrnně označují moderní umělecké proudy z první poloviny 20. let, které je pro danou dobu průkopnické či objevné, tvorbu, která odmítá klasické umění. Konkrétně se jedná o expresionismus, futurismus, dadaismus, poetismus, surrealismus a kubismus. Pro toto poválečné umění je typická chuť hledat a tvořit něco naprosto nového, odlišného od zastaralého „klasického“ umění, které bylo spojováno s hořkou minulostí. Více zde: VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. Pyramida - encyklopedie.

s periodiky Osvobozeného divadla. Pro ucelenější přehled o tématu představím také pár dalších periodik, které jsou s časopisy Osvobozeného divadla propojeny buď stejnými přispěvateli, svým zaměřením či obsahem. Budou to zejména periodika vycházející pod hlavičkou svazu Devětsil, dále také legionářský týdeník *Přerod*, ve kterém působili Jiří Voskovec a Jan Werich, ještě před začátkem vydávání svých vlastních periodik. Nakonec pro srovnání představím také satirický časopis *Trn* a kulturní revue *Rozpravy Aventina*.

V následujících kapitolách se přesunu k samotnému tisku Osvobozeného divadla. Nejprve k VEST POCKET REVUE. Po úvodní charakteristice a jeho přestavení se věnuji redakci časopisu, především hlavní redaktorce Staše Jílovské. Dále zmapuji strukturu, rubriky a celkový vizuální charakter periodika. Dále to samé provedu u pozdějšího LOKÁLNÍHO PATRIOTA. Blíže také představím některé z přispěvatelů, podrobněji se budu věnovat karikaturistovi Adolfu Hoffmeisterovi, jehož kresby doprovázely všechny čísla obou časopisů. Jiřího Voskovce a Jana Wericha zevrubněji představovat nebudu, i když se jednalo o vůdčí osobnosti těchto revue, jelikož se domnívám, že tuto dvojici již podrobněji představovat nemusím a jak jsem již zmínila na začátku, věnuje se jim velké množství jiných publikací.

V závěrečné kapitole provedu srovnání obou periodik Osvobozeného divadla, ve kterém se pokusím nalézt jejich podobné prvky a odlišnosti, které se poté budu snažit odůvodnit.

1. Historický a kulturní kontext meziválečného Československa

Historické období, do kterého spadají obě periodika, VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT, označujeme jako meziválečné. Toto období je taktéž po vzoru Francie nazýváno první republikou. V nové československé společnosti došlo k řadě změn. Započal poválečný technologický rozvoj, který se promítl mimo jiné i do kultury a umění. Projevilo se to například přílivem nových zahraničních filmů a celkovým rozšířením a zkvalitněním filmu, zjednodušením fotografických technik, začátkem pravidelného vysílání rozhlasu. V neposlední řadě došlo k velkému rozvoji ve všech oblastech umělecké tvorby navázané na známá evropská kulturní centra.

Československo bylo ale také bohužel postiženo světovou hospodářskou krizí, která kolem roku 1933 dosáhla svého vrcholu. V tehdejší Československu se to mimo jiné projevilo velkou mírou nezaměstnanosti, a to s až 1,3 milionu nezaměstnaných obyvatel. Výraznějšího zlepšení československá ekonomika dosáhla až okolo roku 1936.¹¹ Na tuto sociální problematiku se snažilo poukázat velké množství umělců, samozřejmě také Osvobozené divadlo. Ve svých hrách i ve svých časopisech kritizovali a nesouhlasili s velkými třídními rozdíly ve společnosti, nezaměstnaností a chudobou. Zhruba od poloviny 30. let byl rovněž ve společnosti cítit stále sílící tlak fašistického Německa, proti kterému se vzbouřila část společnosti a také mnoho umělců. V Osvobozeném divadle tomu nebylo jinak. Proti těmto hrozbám bojovali především pomocí satiry a snahou zesměšnit je, snažili se ukázat lidem jejich

---

¹¹ Více informací zde: KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé*. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-146-8.

absurdnost a hloupost. V tomto období v Osvobozeném divadle vznikly silně protinacistické inscenace. První takovou kritickou inscenací byl *Caesar* z roku 1932, od uvedení této inscenace bylo Osvobozené divadlo považováno za politické, ostře vyjadřující svoje protifašistické, levicové názory. Jako další politické inscenace mohu vyjmenovat *Osel a stín* a *Kat a blázen*. Názory Voskovce s Werichem a otevřená kritika nacismu zavinila předčasné ukončení vydávání periodika LOKÁLNÍ PATRIOT a definitivní uzavření Osvobozeného divadla na podzim roku 1938. Tyto nešťastné události a sílicí vliv fašistického Německa vyústily v emigraci hlavních protagonistů divadla Jiřího Voskovce, Jana Wericha a Jaroslava Ježka do exilu v USA.

1.1. Kultura v období první republiky se zaměřením na periodika

Kulturu v Československu, především však v jeho hlavním městě – Praze, velmi ovlivnily nově vzniklé umělecké skupiny a směry. Tyto nové umělecké proudy začátku 20. století se souhrnně nazývají avantgarda a pro všechny tyto směry platí, že jsou pro danou dobu velmi průkopnické, objevné téměř až revoluční a jedná se o tvorbu, která odmítá klasické umění. Mezi avantgardní směry patří: poetismus, kubismus, dadaismus, surrealismus a konstruktivismus. Kromě poetismu tyto směry vznikly mimo Československo. Jak jsem již zmínila pro umění a kulturu v Československu bylo důležité i zakládání a působení nejrůznějších uměleckých spolků. Mezi ty nejvýznamnější patřil Svaz moderní kultury Devětsil. Jednalo se avantgardní, levicově orientované umělecké uskupení, založené 5. října 1920 v Praze. Devětsil sdružoval umělce z různých odvětví, společný jim byl zájem

o poetismus, proletářské umění a avantgardu celkově. Jejich cílem bylo především přiblížit avantgardní umění co nejširšímu okruhu lidí. Na sklonku roku 1925 vzniklo Osvobozené divadlo, které se stalo jeho „dvorním“ divadlem a dramatickou platformou pro členy Devětsilu. Divadlo se od Devětsilu později oddělilo a jeho činnost pokračovala až do roku 1938. Činnost uměleckého svazu byla ukončena roku 1930. Mezi členy Devětsilu patřili Karel Teige, Emil František Burian, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, Jindřich Honzl, Adolf Hoffmeister, Vladislav Vančura, Jiří Frejka, Toyen (vlastním jménem Marie Čermínová), Konstantin Biebl, Jiří Voskovec, Jan Werich, Jaroslav Ježek a další. Na Svaz moderní kultury Devětsil měla po jeho zániku navázat organizace s názvem Levá fronta, která se však na místo avantgardního umění soustředila spíše na propagaci socialistické kultury. Mezi další významné umělecky zaměřené skupiny patřil Svaz výtvarných umělců Mánes, z něhož se roku 1911 oddělila část umělců a založila Skupinu výtvarných umělců. Dále Umělecká beseda, která sdružovala hudební, literární a výtvarné umělce,¹² malířská skupina Tvrdošíjní, sdružení Artěl, Výtvarná skupina Aventinské mansardy,¹³ Skupina surrealistů v ČSR, ze zahraničních spolků to byl především německý Bauhaus.¹⁴

Celkově v období první republiky bujel v Československu nebyvalý kulturní rozkvět, vzniklo nespočet nových tištěných periodik,¹⁵ z nichž bylo velké množství zaměřeno na umění. Tento

---

¹² Roku 1927 v suterénu Umělecké besedy působilo také nové divadlo DaDa a 19. dubna 1927 zde byla poprvé odehrána premiéra slavné *Vest Pocket Revue*.

¹³ Aventinské mansardy označovaly kromě skupiny výtvarníků také moderní knihkupectví a výstavní síň. Mimo jiné na ně nalezneme v periodiku VEST POCKET REVUE propagační materiály.

¹⁴ Umělecká škola, která vznikla roku 1919 v Německém Výmaru a jejím cílem bylo propojení všech druhů umění a řemesel. Školu vedl Walter Gropius a vedle něj zde působili například Paul Klee, Ludwig Mies van der Rohe, Piet Mondrian, László Moholy-Nagy a mnoho dalších.

¹⁵ Roku 1914 podle časopisu *Duch novín* č. 6–7 vycházelo na území českých zemí 1864 periodik, na počátku roku 1920 to bylo 2259 periodik, roku 1925 okolo 2800 periodik, roku 1930 už to bylo 3933 titulů. Více zde: BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTKAY. *Dějiny československé žurnalistiky: III. díl: Český a Slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988, s. 58.

žurnalistický rozmach měl důvod především historicko-politický. Období první republiky předcházela první světová válka. První velký válečný konflikt, který zasáhl celou Evropu. Před první světovou válkou území Československa spadalo pod monarchii Rakouska-Uherska, které tisk ovlivňovalo, a také velmi omezovalo, například nařízením o inzertní dani, novinových kolcích a kaucích. Zrušení těchto nařízení ke konci 19. století velmi příznivě ovlivnilo vývoj periodik. Toto slibné období bohužel zastavila první světová válka, a proto se mohla žurnalistika dostatečně rozvinout až po jejím konci, v novém demokratickém Československu. V publikaci *Dějiny českých médií 20. století* autoři tuto dobu popisují takto: „*Tištěná média maximalizovala během první republiky svou kvantitativní expanzi, souběžně se všestranně zkvalitňovala. Příznivě je ovlivnila demokratická politika ustavené republiky, otevřená a uvolněná duchovní atmosféra, solidní ekonomický potenciál země, sociální vzestup nižších středních a nižších vrstev a kulturní a intelektuální rozmach, projevující se ve vědě a umění.*“¹⁶ Většinu tehdejších pravidelně vycházejících periodik vlastnily politické strany, z tohoto důvodu se (nejen) mladá umělecká generace snažila zakládat vlastní, na politických stranách nezávislá periodika. Kromě periodik VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT tak vznikly i další umělecky zaměřené listy. Svým zaměřením nebo obsahem jsou jim nejvíce podobná periodika vycházející pod Uměleckým svazem Devětsil. Tento tisk sloužil především jako platforma pro prezentaci literárních i jiných prací členů Svazu Devětsil a pro představení dalších evropských avantgardních umělců širšímu okruhu čtenářů.

Prvním, nepravidelně vycházejícím časopisem pražského Devětsilu, byl *Disk*, s podtitulem *Internacionální revue*, kterého byly vydány pouze dvě čísla, jedno v roce 1924, druhé roku 1926.

---

¹⁶ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, s. 32. ISBN 978-0-7367-698-8.

Periodikum mířilo na mezinárodní čtenáře, což potvrzuje jak jeho podtitulek, tak často se vyskytující nadpisy ve více jazycích či pouze v nich. Redaktory časopisu byly Karel Teige, Jaroslav Seifert, Jaromír Krejcar a v druhém čísle se připojil také Artuš Černík. Do časopisu přispívali především členové Svazu moderní kultury Devětsil, například Artuš Černík, Vítězslav Nezval, Jindřich Štýrský, Josef Šíma, Jindřich Honzl a také Jiří Voskovec. Dále mnoho zahraničních přispěvatelů jako například Ludwig Mies van der Rohe, Walter Gropius, futurista Enrico Prampolini a další. Hlavními zájmy časopisu bylo představit avantgardní uměleckou tvorbu z Československa a zahraničí. Ukázky uměleckých prací byly doplněny teoretickými úvahami, které se rovněž zabývaly avantgardním uměním. Periodikum sloužilo také jako platforma pro prezentaci prací členů Devětsilu, byla zde poprvé otištěna Nezvalova *Abeceda*, kterou nedlouho poté scénicky zpracovalo Osvobozené divadlo, dále také fragment románu Vladislava Vančury *Pekař Jan Marhoul* nebo odborné statě Jindřicha Honzla.

Dalším byl časopis *ReD* (zkratka pro *Revue svazu moderní kultury Devětsil*) s podtitulem *Měsíčník pro moderní kulturu*, který vycházel mezi lety 1927 až 1931. *ReD* se měl stát pravidelně vycházejícím „následníkem“ časopisu *Disk*, jehož vydávání bylo ukončeno po dvou číslech. Časopis se zabýval soudobou moderní avantgardní kulturou a uměním, přesněji literaturou, výtvarným uměním, filmem, divadlem, hudbou, architekturou, tancem, fotografií a dalšími uměleckými obory. Redaktorem byl Karel Teige. Dalšími přispěvateli byli opět především členové Devětsilu, a to Konstantin Biebl, Stanislav Kostka Neumann, František Halas, Vítězslav Nezval a mnoho dalších. Od druhého ročníku svými kresbami přispíval také Adolf Hoffmeister. Časopis obsahuje množství odborných statí a studií spousty autorů, například Bedřicha Václavka, Jindřicha Štýrského nebo Toyen. V časopisu byl

mimo jiné čtenářům představen *Manifest poetismu* od Karla Teigeho a nalezneme zde také otištěnou báseň Phillipa Soupaulta *Do Prahy* v originálním jazyce bez překladu. Mezi ukázky z prozaické tvorby patří například *Lenost* a *Mrtvý Vavřínek* od Karla Konráda.¹⁷ Velké množství příspěvků se také týká Bauhausu, či fenoménu umělce Charlie Chaplina, jehož filmům a hereckému stylu je věnováno několik článků. Z československého výtvarného umění zde jsou představeni například Jindřich Štýrský a Toyen, ze zahraničního Man Ray, Fernand Léger, Pablo Picasso nebo Apollinairovy kaligramy. Část periodika věnovaná divadlu se z logických důvodů zabývala hlavně Osvobozeným divadlem. Jednalo se zejména o články jeho spoluzakladatele a režiséra Jindřicha Honzla, dále bylo také v tomto periodiku otištěno spousta fotografií z raných inscenací Osvobozeného divadla (*Nevěsta, Učitel a žák, Trosečníci* a především z inscenace *Vest Pocket Revue*). V divadelní sekci periodika v prvním ročníku nalezneme také společný příspěvek Voskovce a Wericha: *Music-hall a co z toho pošlo*, ve kterém rozebírali představení tohoto typu. Od třetího ročníku periodika (1929-1931) se již v časopisu nevyškytují příspěvky členů Osvobozeného divadla Honzla, Voskovce a Wericha. Honzl již nереžiroval inscenace pro Osvobozené divadlo, ale pro Zemské divadlo v Brně, a Voskovec s Werichem již v té době vydávali vlastní periodikum VEST POCKET REVUE. Zajímavostí je, že toto periodikum z důvodu jeho levicového zaměření podléhalo cenzuře a v některých číslech proto nalezneme prázdná místa nebo ironické informování o zcenzurování textu.

Posledním devětsilským periodikem je *Pásmo* s podtitulem „*revue internationale moderne*“, které bylo vydáváno brněnskou odnoží svazu Devětsil od roku 1924-1926, jako sešit zabývající se moderní prózou a poezií, architekturou, typografií, filmem,

---

¹⁷ Karel Konrád byl spisovatel, novinář, a především spoluzakladatel satirického časopisu *Trn*. Konrád byl rovněž členem Devětsilu.

scénografií, divadlem, výtvarným uměním, ale také marxismem, technologiemi, estetikou strojů a sportem. Jako redaktor zde pracoval Artuš Černík¹⁸ a mezi přispěvatele tohoto periodika opět patřili především členové Devětsilu, jako například Karel Teige, Jindřich Honzl, Jiří Wolker, Jiří Frejka, Emil František Burian, Adolf Hoffmeister, Antonín Heythum, Jindřich Štýrský, ale také Jiří Voskovec. Název periodika odkazuje na Apollinairovu báseň *Pásmo*¹⁹ a také na filmové pásmo, které připomíná i logo periodika v jeho prvních číslech. V periodiku je velmi znát snaha o jeho mezinárodní přesah – nadpisy jsou ve více jazycích, nalezneme zde překlady české poezie do cizího jazyka,²⁰ a spousty cizojazyčných statí zahraničních autorů (němčina, francouzština a angličtina). Za zmínku dále stojí odborné statě členů Bauhausu Waltra Gropia, Oskara Schlemmera. a László Moholy-Nagye. Dále například statě architekta Le Corbusiera, či francouzského spisovatele Georgese Ribemont-Dessaignese. Samozřejmě také nesmím opomenout několik příspěvků od Jiřího Voskovce. Periodikum obsahuje Voskovcovy rané, převážně dadaistické básně: *Sbohem do Ameriky*, *Zimní pohádka*, *Nostalgie*, *Čirá* a báseň psanou ve francouzském jazyce *Poisson d'avril*. Dále mnohem serióznější odborné zamyšlení na téma *Jak zařídit biograf?*, odbornou stať „*Ars nova*“ a v neposlední řadě také pár výtvarných koláží.

Při porovnání devětsilských periodik s časopisy Osvobozeného divadla VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT zjistíme, že především VEST POCKET REVUE je jim velmi podobné, to se totiž taktéž zaměřuje na avantgardní umění a má zájem o moderní

---

¹⁸ Artuš Černík byl spoluzakladatelem brněnské části Devětsilu, novinář, básník, překladatel a kritik. Pracoval také v několika dalších časopisech jako například *Rozpravy Aventina*, *Filmová tribuna*, či *České slovo*.

¹⁹ Pásmo je literární útvar inspirovaný stejnojmennou básní Guillauma Apollinaira z roku 1912. V Československu tento útvar využíval například Vítězslav Nezval nebo Jiří Wolker, který také přispíval do periodika Pásmo. Více zde: HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy.

²⁰ Například překlad básně Jiřího Wolкера do německého jazyka.

literaturu, divadlo a umění komplexně. U pozdějšího Lokálního patriota se obsah soustředí především na dění v samotném divadle a okolo něj. Periodika Devětsilu míří na mezinárodní čtenáře a nalezneme zde mnohem více odborných statí, kritik a glos zabývajících se soudobým děním v kultuře. Všechny vyjmenované časopisy však mají společné levicové orientování a zaměření na avantgardní kulturu a umění. Celkově jsou si obsahově periodika velmi podobná a objevuje se zde i mnoho stejných přispěvatelů, ale devětsilská periodika jsou obsahově mnohem propracovanější a mají ucelenější a pravidelnější strukturu.

Dále zde také musím zmínit satirický časopis *Trn*. Pro jeho představení použiji data z publikace věnující se přímo tomuto periodiku s názvem *Trn v zrcadle doby*.²¹ Tento časopis byl založen na začátku 20. let 20. století studenty, kteří bydleli na hradčanských kolejích v bývalém kapucínském klášteře. Tento časopis je s periodiky Osvobozeného divadla propojený stejnými přispěvateli a svým zájmem o umění. V redakci časopisu se vystřídalo spousta osobností, především právě studentů z kapucínské koleje. Nebylo to však striktním pravidlem, zejména v pozdějších ročnících se nejednalo pouze o studenty, ale o různé autory napříč vrstvami společnosti. Spoluzakladatelem a jedním z hlavních redaktorů byl již zmiňovaný člen Devětsilu, Karel Konrád. Z dalších osobností redakce a přispívajících vyjmenují alespoň pár autorů: Konstantin Biebl, Josef Hora, Jindřich Hořejší, Josef Lada a další. Do časopisu přispíval ale také Emil František Burian a svými kresbami Adolf Hoffmeister. Pro představení časopisu je důležité připomenout, že se jednalo o mladou generaci, která prožila, a přežila hrůzy první světové války. To se odráží v jejich „touze žít“, energičnosti, ale také pesimismu. Jejich naděje v nový státní útvar, demokracii a svobodu ztroskotaly a prohloubily pesimismus, který

---

²¹ PYTLÍK, Radko a Milan JANKOVIČ. *Trn v zrcadle doby*. 1. Praha: Panorama, 1984.

uvolňovali pomocí vtipu a především satiry. Mladá generace jež přestala věřit v státní převrat a vyžadovala spíše sociální revoluci, nacházela proto naději v komunistické straně, především v Komunistické studentské frakci (KOSTUFRA). O těchto okolnostech se také vyjádřil jeden z jeho spoluzakladatelů Karel Konrád: „*S nedůvěrou v pořádek, který se jevil jako nepřehledná spoušť různých korupčních afér. S pocitem hořkosti, že mladá generace neměla zaručeny ani základní podmínky k životu. S ideou radikálního socialismu, který jediný dával naději, že zbaví svět fabrikantů a vykořisťovatelů. Tento vnitřní svár mezi republikánskou demokracií, která slibovala vládu humanity a vzdělanosti, ale tříštila se v mocenský boj politických stran, poznamenal vědomí i myšlení celé generace. Citové napětí, nedůvěra ve slova, která se rozcházejí se skutky, poznamenala její první kroky.*“²² První číslo časopisu vyšlo roku 1922 a jednalo se o soukromý, ryze studentský satirický list s podnázvem *Satirický časopis akademiků*, který byl psaný a vydávaný obyvateli kapucínských kolejí na Hradčanech. Celý první ročník vycházel hektograficky²³ a bohužel se nedochovaly žádné exempláře. Od druhého ročníku již časopis vycházel litograficky a „kolejnici“ jej distribuovali sami mezi ostatní studenty. Od roku 1924 se stal časopisem také pro veřejnost a byl již vydáván klasickým tiskem. Přestal také být tak úzce spjat s komunitou studentů z kapucínských kolejí. Časopis obsahoval příhody z každodenního života studentů, satirické básně, fejetony, kresby, krátké povídky, ale také překlady zahraniční literatury. V *Trnu* se objevily například překlady staré čínské poezie, tehdejší sovětské tvorby jako například Vladimíra Majakovského a Ilji Erenburga nebo francouzského prokletého básníka Françoise Villona. V periodiku nalezneme

---

²² PYTLÍK, Radko a Milan JANKOVIČ. *Trn v zrcadle doby*. 1. Praha: Panorama, 1984, s. 10.

²³ Druh techniky tisku bez použití lisu. Jednalo se o víceméně jednoduchou a dostupnou techniku při jejímž použití bylo možno docílit až 100 kopií (odtud pochází také název techniky, z řeckého éκατόν - sto).

příspěvky s velmi vysokou literární hodnotou, ale také příspěvky „obyčejných“ lidí, jako například báseň dělníka Vojtěcha Oukropce. Velmi častým motivem byla „studentská bída“, zejména v jeho počátcích, v pozdějších ročnících se periodikum zaměřovalo především na tehdejší politickou a společenskou situaci v Československu. Vydávání časopisu bylo ukončeno roku 1941.

Typickými prvky byly pro časopis *Trn* sarkasmus, ironie, upřímnost, hořkost, bojovnost, až agresivita, se kterou se třefovali do různých nešvarů společnosti. Dále obhroublý, až vulgární humor. Časopis ale také obsahoval lyrismus, jemnou poezii a umění. Právě tento kontrast obhroublosti a jemnosti, bojovnosti a humoru byl pro *Trn* typický. *Trn* má s listy Osvobozeného divadla společné sklony k satíře a nadsázce. Taktéž jsou propojeny členy Devětsilu, kteří přispívali do těchto periodik. Svou vyhraněnou polohou je velmi odlišný od periodika VEST POCKET REVUE, v periodiku LOKÁLNÍ PATRIOT se již tato vyhraněnost názorů také vyskytuje. Společnou však mají všechny tyto časopisy zálibu v umění, literatuře, především však v humoru plném nadsázky.

Nemohu opomenout ani legionářský týdeník *Přerod*. Jiří Voskovec s Janem Werichem se seznámili již při studiích na gymnáziu. Jejich profesní spolupráce však započala právě v tomto periodiku, přesněji v jeho kulturní rubrice. Tu vedli ještě společně s Vladimírem Müllerem²⁴ a Josefem Kyselkou.²⁵ V tomto uskupení vyšlo celkem 7 čísel. Periodikum vedl Hubert Ripka a vycházelo v letech 1922 až 1927. Voskovec s Werichem²⁶ do týdeníku *Přerod* přispívali v roce 1927. *Přerod* se věnoval především politickým a společenským úvahám. Čtenáři se zde ale také sekali s příspěvky

---

²⁴ Vladimír Müller se stal přítelem Voskovce a Wericha, při premiéře inscenace *Vest Pocket Revue*, 19. dubna 1927 si dokonce zahrál fotografa Blažeje Josseka.

²⁵ Kapelník orchestru *The Foolish Fellows*, který mimo jiné pomáhal vybrat a dotvořit hudbu k první inscenaci Voskovce a Wericha *Vest Pocket Revue*.

²⁶ Werich do časopisu přispíval pod pseudonymem J. W. Rich.

týkající se novinek v literatuře, filmu, divadle a umění. Nalezneme zde také například seriózní studie společenských patologických jevů. Vydání periodika *Přerod* z let 1926–1927 se mi bohužel nepodařilo nalézt v žádných archívech. Naštěstí jsou však příspěvky Voskovce a Wericha z časopisu *Přerod* sesbírány a otištěny v publikaci *Faustovy skleněné hodiny*,²⁷ která se podobně jako již zmiňovaná publikace *Nikdy nic nikdo nemá...*²⁸ zabývá mimodivadelními texty Voskovce a Wericha. Tato publikace však mapuje jejich tvorbu mezi lety 1922 až 1929, navíc je doplněna edičním komentářem Radana Dolejšího a Václava Kofroně, ve kterém objasňují souvislosti vzniku některých textů nebo nástup Jiřího Voskovce a Jana Wericha do redakce periodika. První příspěvek Jiřího Voskovce, který zde byl otištěn, nese název *Exotická Praha*²⁹ a jedná se o seriózní zamyšlení nad tehdejší podobou a výrazem hlavního města. Jde o český překlad článku z francouzského tisku *Le Monde Slave*,³⁰ napsaného původně jako úkol na lyceu v Dijonu, kde Jiří Voskovec studoval. Tento článek vzbudil mnoho pozitivních ohlasů, a tak se rozhodl přítel rodiny Voskovcových, Hubert Ripka svěřit mladému Voskovcovi kulturní rubriku. Jako vedoucí této rubriky si mohl Voskovec vybrat své kolegy, a těmi se stali právě spolužáci Jan Werich, Vladimír Müller a Josef Kyselka. Jejich společnou práci v *Přerodu* Václav Kofroň v edičním komentáři k publikaci *Faustovy skleněné hodiny* popisuje takto: „Hubert Ripka měl samozřejmě v úmyslu povznést kulturní úroveň časopisu, ale stalo se něco, s čím nemohl počítat. Noví přispěvatelé zásobovali redakci desítkami příspěvků a bezděky se jim skutečně podařilo silně ovlivnit charakter

---

²⁷ VOSKOVEC, Jiří, Jan WERICH, Radan DOLEJŠ a Václav KOFROŇ. *Faustovy skleněné hodiny: 1922-29 (1)*. Praha: Národní filmový archiv, 1997. V & W neznámí. ISBN 80-7004-087-4.

²⁸ VOSKOVEC, Jiří a Jan WERICH. *Nikdy nic nikdo nemá...* Praha: Národní filmový archiv, 2001. Knihovna iluminace. ISBN 80-7004-089-0.

²⁹ *Přerod*. 1926, IV(22).

³⁰ Voskovcův článek *Exotická Praha* byl v periodiku *Přerod* zveřejněn s poznámkou: „Uveřejňujeme ve výtahu článek mladého českého literáta, který přineslo poslední číslo » Le Monde Slave «. Tato essay patří k nejlepšímu, co bylo o charakteru Prahy a její kultuře napsáno.“

časopisu. Legionářský plátek se změnil téměř v kulturní revue: politické úvodníky a úvahy vystřídali literární a filmové recenze, fejetony a kulturně-společenské úvahy.³¹ Je tedy naprosto jasné, kde Voskovec s Werichem načerpali zkušenosti k založení vlastního periodika. Jan Werich se v *Přerodu* „vrhl“ na filmovou sekci kulturní rubriky a přispíval také fejetony. Příspěvky Jiřího Voskovce byly mnohem různorodější, jednalo se například o rozhovor s Iljou Erenburgem, překlady, filmové a literární recenze, ale i fejetonistické zamyšlení nad politikou. Ve 3. čísle *Přerodu* z ledna roku 1927 začala také literární spolupráce této dvojice, jednalo se o fejeton s názvem *Duše národa*, ve kterém autoři popisují a poté se snaží nalézt „duše národů“. Periodikum *přerod* bylo sice velmi odlišné od pozdějších časopisů Osvobozeného divadla, jednalo se však o první redakční spolupráci Jiřího Voskovce a Jana Wericha, proto bylo velmi důležité jej také uvést.

Na závěr ještě krátce představím časopis *Rozpravy Aventina*. Toto periodikum jsem se rozhodla také zmínit, jelikož do něj opět přispívali stejní autoři jako do periodik Osvobozeného divadla (svými karikaturami například Adolf Hoffmeister). Časopis vycházel mezi lety 1925-1934 jako kulturní revue nakladatelství *Aventinum* a jednalo se o periodikum propagující mimo jiné publikace vycházející v nakladatelství *Aventinum*. Součástí časopisu bylo i představení československých nebo zahraničních umělců a spisovatelů, což je podobný prvek, jako u periodika VEST POCKET REVUE. Časopis *Rozpravy Aventina* navíc obsahovalo i interview a reportáže, což tisk Osvobozeného divadla neobsahoval. Celkově mělo mnohem širší kulturní rozsah a pevnější pravidelnou strukturu.

V dobovém tisku bychom jistě našli mnoho dalších periodik, se kterými by nesly časopisy VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ

---

³¹ VOSKOVEC, Jiří, Jan WERICH, Radan DOLEJŠ a Václav KOFROŇ *Faustovy skleněné hodiny: 1922-29 (1)*. Praha: Národní filmový archiv, 1997, s. 434. V & W neznámí. ISBN 80-7004-087-4.

PATRIOT společné znaky. Bez detailnějšího popisu zde vyjmenuji alespoň část z nich. Jedná se například o časopis Divadla Vlasty Buriana, které vydávalo také svůj vlastní list, původně s názvem *Burianovo jeviště* (později se jméno změnilo na *Program*, *Ozvěny Vlasty Buriana*, *Přestávka Burianova divadla*, a nakonec *Přestávka Divadla Vlasty Buriana*), dále revue *Orfeus*, měsíčník pro uměleckou tvorbu a kritiku *Most*, časopis *Česká scéna*, *Komedie*, *Listy pro umění a kritiku*, *Scéna* a také časopis divadla Emila Františka Buriana a jeho divadla D, vydávaný v průběhu let pod různými názvy (*Kulturní večerník D 34*, *D 36*, *Program D 37–41*, *Program divadla práce D 46*, *Program D 47–48*, *Umělecký měsíčník D 49*, *Umělecký měsíčník*, *Program AUD*, *Program Divadla D 34*).³²

---

³² Více na webu: *Česká divadelní encyklopedie* [online]. IDU [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Hlavní_strana a v databázi divadelního ústavu: *Virtuální studovna: Databáze a online služby Divadelního ústavu* [online]. IDU [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://vis.idu.cz/Biblio.aspx>

2. Periodikum VEST POCKET REVUE

Časopis VEST POCKET REVUE vycházel v období od října 1929 do června 1930 v nakladatelství *Melantrich* a byl úzce propojen s Osvobozeným divadlem, jeho vydavatelé a hlavní přispěvatelé byli Jiří Voskovec a Jan Werich. Časopis vycházel nepravidelně jako měsíčník³³ na kvalitním křídovém papíře, a bylo vydáno celkem 7 čísel. Redaktorkou byla Staša Jílovská, jejíž zkušené vedení zajistilo řádnou úroveň periodika. Název časopisu je shodný se jménem první a velmi úspěšné inscenace Osvobozeného divadla, kterou uvedli Voskovec a Werich roku 1927 *Vest Pocket Revue*.³⁴ Cílovou skupinou časopisu byly vzdělaní lidé se zájmem o kulturu a umění, především avantgardní umění a Osvobozené divadlo.

Voskovec s Werichem se seznámili již při studiích na gymnáziu, jejich tvůrčí spolupráce však započala v redakci již zmíněného týdeníku *Přerod*, kde spolu s Vladimírem Müllerem a Josefem Kyselkou vedli kulturní rubriku. Tato zkušenost byla velkou inspirací pro založení vlastního periodika. Další inspirací k založení byl pravděpodobně divadelní časopis *Meziakti*³⁵ vydávaný v letech 1924 až 1934 Švandovým divadlem,³⁶ ve kterém Voskovec s Werichem na počátcích své herecké kariéry krátce hostovali. Nalezneme také mnoho podobností s již zmiňovanými periodiky vydávanými pod hlavičkou svazu Devětsil, do kterých tato dvojice rovněž přispívala.

---

³³ Vydávání časopisu nebylo pevně vázáno na určité datum v měsíci.

³⁴ Ze slavné „vestpocketky“ se měla pravděpodobně stát určitá značka kvalitní zábavy. Po přesunutí do paláce U Nováků kromě nového časopisu pod stejným jménem vznikl večerní i sportovní klub.

³⁵ FRANTIŠEK, Cinger. *Tiskoví magnáti Voskovec a Werich: (VEST POCKET REVUE)*. Praha: Akropolis, 2008, s. 7. ISBN 978-80-7304-099-4.

³⁶ Meziakti Švandova divadla. In: Virtuální studovna: Databáze a online služby Divadelního ústavu [online]. Praha: Divadelní ústav [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: <http://vis.idu.cz/Libros.aspx?portaro=/documents/116045>

Vydávání VEST POCKET REVUE kopírovalo první sezonu Osvobozeného divadla v paláci U Nováků. Pro Osvobozené divadlo bylo toto období velmi úspěšné. Ze skromných podmínek v divadelním sále v hotelu Adria na Václavském náměstí se soubor přestěhoval do honosného, nově zbudovaného divadelního sálu v suterénu paláce U Nováků. Toto přemístění souboru bylo také jedním z důvodů k založení časopisu. V novém prostoru U Nováků divadelní sál disponoval až tisícem míst pro diváky a také na tehdejší dobu velmi vysokým nájmem. Časopis VEST POCKET REVUE se tak stal mimo jiné dalším propagačním materiálem divadla a snažil se nalákat co nejvíce návštěvníků. I když se mělo původně jednat o další prostředek propagace, periodikum se stalo plnohodnotným uměleckým měsíčníkem.

Vydávání časopisu bylo ukončeno v červnu roku 1930. V posledním, sedmém vydání časopisu VEST POCKET REVUE, v rubrice *Osvobozený měsíc* je čtenářům přislíbeno více informací k budoucímu turné po Československu, které měli naleznout v příštím čísle, je tedy jasné, že ukončení vydávání nebylo předem plánované. Nejpravděpodobnější důvod k ukončení vydávání byl, že se Voskovec s Werichem začali intenzivně zajímat o filmovou tvorbu³⁷ a na jeho vydávání již nezbyl čas. Konec 20. let byl také celkově pro Československo ve znamení začínající hospodářské krize, která se promítla do všech vrstev společnosti, je tedy také možné, že vydávání bylo ukončeno z finančních důvodů.

---

³⁷ Roku 1931 vznikl film *Pudr a Benzín*, následujícího roku *Peníze nebo život*, oba filmy režíroval Jindřich Honzl.

2.1. Redakce časopisu a osobnost Staši Jílovské

Oficiálním majitelem a vydavatelem byl Josef Háša,³⁸ blízký přítel Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Od roku 1927 až do roku 1931 byl také administrativním ředitelem Osvobozeného divadla. Provozem redakce byl pověřen Jan Mikota,³⁹ který měl na starost propagaci a později se stal také tajemníkem Osvobozeného divadla. Byl spolupracovníkem Umělecké besedy, člen Voicebandu Emila Františka Buriana, fotograf Osvobozeného divadla.

Významnou osobností redakce časopisu VEST POCKET REVUE byla Staša Jílovská (rozená Procházková). O Staše je bohužel dochováno pouze minimum informací. Jako hlavní zdroj pro její medailonek použiji magisterskou diplomovou práci Mariany Bernasové,⁴⁰ která vycházela především z osobních vzpomínek Stašinych dcer – Stanislavy a Olgy. Dále z dochované korespondence Jílovské s Milenou Jesenskou a Adolfem Hoffmeisterem.

Staša Jílovská se narodila 20. února 1898 ve Vídni a zemřela 8. července 1955 v Praze. Dědečkem Staši byl Julius Grégr, politik, zástupce mladočechů, zakladatel a spoluvlastník deníku Národní listy, což jistě formovalo Stašin vztah k literatuře a novinám. Navštěvovala prestižní dívčí pražské gymnázium Minerva, které ji taktéž velmi ovlivnilo, vychovalo z ní inteligentní a na tehdejší dobu velmi emancipovanou ženu. Navázala zde kontakty s ostatními ženami, intelektuálkami – především s její později velmi blízkou přítelkyní, taktéž spisovatelkou a překladatelkou Milenou Jesenskou. Dále se přátelila s osobnostmi okolo Spolku výtvarných

---

³⁸ FRANTIŠEK, Cinger. *Tiskoví magnáti Voskovec a Werich: (VEST POCKET REVUE)*. Praha: Akropolis, 2008, s. 4. ISBN 978-80-7304-099-4.

³⁹ Tamtéž, s. 4

⁴⁰ BERNASOVÁ, Mariana. *Byla Staša Jílovská modernistickou překladatelskou osobností?* Praha, 2009. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

umělců Mánes a Uměleckého svazu Devětsil. Právě přes její přátelství s členy Devětsilu se pravděpodobně dostala i k redigování periodik VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT. Některé z těchto osobností také přispívaly do časopisů například: Adolf Hoffmeister, Vítězslav Nezval, Konstantin Biebl, Emil František Burian, Jindřich Honzl. Dále také s evropskými avantgardisty Tristanem Tzarou, Phillipem Soupaultem, Iljou Erenburgem, Louisem Aragonem, Paulem Éluardem.

Staša Jílovská se primárně věnovala překladatelství z anglického jazyka a její překlady jsou dodnes považovány za velmi kvalitní, jedná se například o tyto tituly: James Joyce⁴¹ – *Portrét mladého umělce*, Wirginia Woolfová – *Orlando*, David Herbert Lawrence – *Milenec lady Chatterleyové*, Aldouse Huxley – *Paralely lásky* a další. Překladům těchto knih se Staša věnovala většinou velmi brzy po jejich vydání a zprostředkovala tak československému čtenáři aktuální světovou literaturu. S manželem Rudolfem Jílovským⁴² měla dvě dcery – dvojčata Stanislavu a Olgu. Později se však s jejich otcem rozvedla, což nebylo v tehdejší společnosti příliš běžné. Staša Jílovská byla obrazem „nové“ emancipované ženy – celý život s výjimkou válečného období pracovala, aby mohla uživit své dcery, zajímala se o kulturu a společnost. Jejím partnerem po rozvodu byl Adolf Hoffmeister.

Pracovala v deníku *Tribuna*, přesněji v jeho příloze *Módní revue* (1921-26), v časopisu *Hvězda československých paní a dívek* (1927), ilustrovaném časopisu *Pestrý týden*⁴³ (1927-1928), časopisu Osvobozeného divadla VEST POCKET REVUE (1929-1930). Dále spolupracovala s časopisem pro ženy *Eva* (1929-1936), s redakcí *Ottova slovníku naučného nové doby* a časopisem *Světazor* (1931-

---

⁴¹ Jeho básně i nalezneme i v časopisu VEST POCKET REVUE.

⁴² Zpěvák, herec, spoluzakladatel kabaretu Červená sedma.

⁴³ V tomto periodiku se seznámila s Adolfem Hoffmeisterem, který do Pestrého týdne přispíval svými karikaturami. Staša zde publikovala nové překlady beletrie vycházející na pokračování.

1939), s nakladatelstvím *Novina* (1936-1938). Souběžně se také věnovala redigování nepravidelně vycházejícího časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT, dalšího časopisu Osvobozeného divadla. Během války nenavštěvovala žádné zaměstnání a od podzimu roku 1945 pracovala na ministerstvu informací a redigovala týdenní bulletin *Kulturní informace*.

Staša do periodik VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT sama nijak nepřispívala, spíše je organizovala, vedla a snažila se mít přehled o aktuálních recenzích a reakcích na Osvobozené divadlo, které poté přenášela do časopisů. Také díky jejímu zájmu o moderní zahraniční literaturu a překladatelským schopnostem zde můžeme nalézt spoustu úryvků z překladů tehdejší avantgardní literatury, jako například Guillauma Apollinaira,⁴⁴ Jamese Joyce,⁴⁵ Jeana Cocteaua,⁴⁶ Gertrudy Steinové⁴⁷ a dalších. Jílovská ve většině případů tyto texty sama vybrala a přeložila pro časopis.

2.2. Struktura periodika VEST POCKET REVUE

Časopis nemá striktní pevné uspořádání a má pouze pár pravidelnějších rubrik. Každé číslo obsahuje příspěvky od tehdejších spisovatelů, teoretiků a básníků, především však z okruhu uměleckého svazu Devětsilu⁴⁸ a zahraničních avantgardních autorů. Dále část věnovanou aktuální inscenaci Osvobozeného divadla, která obsahuje fotografie z jeviště i zákulisí, texty písní, návrhy kostýmů a další fragmenty díla. V některých číslech časopisu VEST POCKET

---

⁴⁴ VEST POCKET REVUE. 1930, I(4).

⁴⁵ VEST POCKET REVUE. 1930, I(4).

⁴⁶ VEST POCKET REVUE. 1930, I(2). a VEST POCKET REVUE. 1930, I(5).

⁴⁷ VEST POCKET REVUE. 1930, I(5).

⁴⁸ Mohu zmínit například odborné stati Emila Františka Buriana, medailonek seznamující čtenáře s Tristanem Tzarou od Karla Teigeho nebo básně Konstantina Biebla.

REVUE čtenáři také našli dobové ohlasy a kritiky z tisku,⁴⁹ zabývající se aktuální inscenací Osvobozeného divadla.

2.2.1. Rubriky

V časopisu se objevuje i několik pravidelnějších rubrik, jednou z nich je *Národ sobě*. Tato rubrika je plná nadsázky, která je tak typická pro Voskovce a Wericha. Objevuje se na konci každého čísla časopisu, mimo posledního, sedmého čísla. V závorce pod nadpisem *Národ sobě* stojí: *Na této stránce najdete otištěny bez poznámky ukázky české kultury*. S přídavným jménem „československý“ jsou zde otištěny útržky z rozhlasu, beletrie, poezie, politiky, výtvarného umění atd. Většinou se jedná o texty zábavné až absurdní, jelikož jsou čtenářům předloženy bez kontextu, který by pomohl určit význam, další typ zde otištěných textů, které jsou zde však zastoupeny v menší míře, jsou vlasteneckého nebo levicového ražení, jako například úryvek z básně Jana Kollára *Slávy dcera* či přetisk obrazu *Hradčany* Jaroslava Šetelíka, který získal ocenění Grand Prix v Barceloně. Z levicově zaměřených úryvků zmíním například přetisk krátkého článku z periodika *Tvorba*, popisující vhodnou komunistickou kolektivní zábavu. Dále zde nalezneme komentované fotografie, některé opět plné nadsázky, jako například fotografie rozbourané ulice s popiskem *Celkový pohled na Prahu*.⁵⁰ Některé však poukazující na sociální problémy v tehdejší společnosti a velké třídní rozdíly, jako dvě fotografie, na kterých mohou čtenáři porovnat honosnou vilu inženýra Kruliše na Smíchově a nuzné dělnické kolonie na Malvazinkách.

---

⁴⁹ Rozsáhlejší vzorníky kritik nalezneme ve 2. a 6. čísle časopisu a měla je na starost redaktorka Staša Jílovská.

⁵⁰ *VEST POCKET REVUE*. 1930, I(1).

Tato rubrika má několik vlastních nepravidelných podrubrik a to: *Československý humor*, kde jsou otištěny kratičké vtipy, *Čsl. žurnalistika* ve které jsou bez jakýchkoli vysvětlujících poznámek otištěny útržky, či pouze titulky novinových zpráv, které bez komentáře či vysvětlení kontextu příliš nedávají smysl, naopak svou útržkovitostí připomínají dadaistickou koláž, a nakonec rubrika *Malý oznamovatel* – zde vidíme inspiraci v jiných periodikách tehdejší doby, tato inzertní a informační rubrika byla docela běžná,⁵¹ v časopisu VEST POCKET REVUE zde nalezneme výběr krátkých úsměvných inzerátů z jiných periodik.

Další rubrikou je *Osvobozený měsíc*. Ta sloužila ke sdělování informací a novinek souvisejících s Osvobozeným divadlem, především novinek týkajících se premiér inscenací a jako jedinou ji nalezneme ve všech číslech VEST POCKET REVUE. V prvním čísle *Osvobozený měsíc* informuje o novém, velkém ilustrovaném vydání hry VEST POCKET REVUE tiskem a vydání gramofonových desek s písněmi z předešlých inscenací, o budoucím loutkovém divadle profesora Skupy, které se z Plzně přestěhovalo do Osvobozeného divadla. Pomocí krátkého komiksu informuje o návštěvě Paříže, kterou podnikli Voskovec s Werichem nedlouho před otevřením divadla v novém zázemí paláce U Nováků, dále seznamuje čtenáře s tímto novým prostorem a obsahuje krátké humorné interview s Voskovcem a Werichem, kde se čtenáři dovídají proč vystupují s nabílenými obličejí. Informuje nás také o dalších plánovaných kulturních zařízeních Vest-Pocket-Varieté a Vest-Pocket-Klub. Vest-Pocket-Varieté měl být zábavný program pro mládež a dospělé, ve kterém měly být kombinovány výstupy Voskovce a Wericha, představení pro děti vedené prof. Josefem Skupou se Spejblem a Hurvínkem a filmové projekce. Vest-Pocket-Klub měl zaujmout

---

⁵¹ Tuto rubriku obsahovaly například periodika *Národní politika* a *Lidové noviny*. Především ale časopis *Pestrý týden*, ve kterém předtím pracovala Staša Jílovská a Adolf Hoffmeister.

sportovně – společenským programem. Jednalo se o sportovní zázemí, taktéž v paláci U Nováků, které vedli Běla Friedlandrová – Havlová a prof. Hugo Slípka. Měly se zde pořádat tematické besedy, přednášky s projekcemi filmů. S dovolením Voskovce a Wericha měl klub a varieté „předponu“ Vest-Pocket. Zde vidíme, že ze slavné, „vestpocketky“ se měl stát určitý trademark, značka kvalitní zábavy na úrovni. Na oba dva podniky také nalezneme v časopisu reklamu.

V druhém čísle *Osvobozený měsíc* informuje o uvedení nové veselohry *Gunnar Ujpruming* od vídeňských dramatiků W. Lichtenberga a F. Gottwalda, v hlavní roli s Ferencem Futuristou, který inscenaci zároveň i režíroval.⁵² Dále o trvalém přemístění loutkového souboru prof. Josefa Skupy z Plzně do Osvobozeného divadla, kde se s představením *Utrpení Spejbla a syna jeho* stal senzací. Dalším programem pro děti a mládež se již natrvalo stal kašpárek Vojta Merten. *Osvobozený měsíc* dále informuje, že v příští revue bude choreografem Joe Jenčík a návrhářem kostýmů František Zelenka. Dále o tom, že Osvobozené divadlo chce vytvořit československou verzi *Revellers*⁵³ z Motlových Ztracenkářů a také že se chystají první koncerty orchestru Osvobozeného divadla.

Třetí, prosincové číslo a rubrika *Osvobozený měsíc* sděluje další novinky – plánování zájezdu orchestru Osvobozeného divadla do Brna, Motlova parta, které František Zelenka navrhl nové kostýmy, sklízí velké úspěchy, pozvání na silvestrovský program v Osvobozeném divadle a zpráva, že Osvobozené divadlo podalo

---

⁵² O této informaci se zmiňuje i Schonberg ve své publikaci *Osvobozené*: „Původ hry se nepodařilo zjistit. Podle *Deutsches Theater-Lexikon*, který je jedním z mála zdrojů obsahujících informace o těchto dvou autorech, napsal Lichtenberg do roku 1929 jen dvě hry: *Die Nacht der Frauen* (napsal ji v roce 1927 spolu s Rolfem Rotharem) a *Die Dame mit dem schlechten Ruf* (1929). Fritz Gottwald do roku 1929 napsal *Die Befreiung* (1925) a *Saltomortale* (1929). Nikde se neobjevila zmínka, že by kdy tito autoři spolupracovali. Ani jeden z nich, také nikdy nenapsal hru nazvanou *Gunnar Ujpruming* nebo hru a nějakým jiným jménem v titulu. Je docela možné, že Ferenc Futurista, který hru adaptoval (přeložil ji J. Škoda), změnil název.“ (SCHONBERG, Michal. *Osvobozené*. Praha. 1.: Odeon, 1992, s. 108. ISBN 80-207-0415-9.)

⁵³ V 20. a 30. letech v Americe populární mužský kvintet, často vystupujících na vaudevillech.

rekurs ke Sboru hlavního města Prahy proti výměru finančního odboru magistrátu, podle něhož jsou nejen večerní ale i odpolední loutková představení prof. Skupy podrobena dávce ze zábav,⁵⁴ o vývoji situace slibují informovat v následujících číslech VEST POCKET REVUE.

Ve čtvrté VEST POCKET REVUE informuje *Osvobozený měsíc* o 50. repríze inscenace *Fata Morgana*, kterou již navštívilo přes 30 000 diváků, Jiří Voskovec na jevišti vytočil již 50 litrů piva, a že zde bylo poprvé na scéně použito spojení rádia s amplionem, písně z této inscenace budou vydány na gramofonové desce a tanečník Sherrier, kvůli jeho evropskému turné bude na necelé dva měsíce nahrazen Happy Smartem. Dále o tom, že Jenčíkovy girls⁵⁵ byly na stálo angažovány v Osvobozeném divadle a Jaroslav Ježek poprvé vystoupil se svým orchestrem v rádiu. Dále Voskovec s Werichem uvádějí na pravou míru název své první inscenace, podle níž pojmenovali i časopis, nejedná se totiž o *West Pocket Revue*, tedy Západní kapesní revue, jak je často psáno, ale o *Vest Pocket Revue*, tedy Revue z kapsy u vesty.

V pátém čísle je *Osvobozený měsíc* opět věnován inscenaci *Fata Morgana*, sděluje, že byla reprízována sto třikrát a plánuje se její inscenování ve frankfurtském divadle, navštívil ji dokonce

---

⁵⁴ Nařízení vlády republiky Československé ze dne 26. listopadu 1920, kterým se doplňuje § 5 řádu o dávce ze zábav v Čechách (příloha 3. cís. patentu ze dne 29. prosince 1915, č. 83 z. z.) ve znění nařízení vlády republiky Československé ze dne 25. června 1920, č. 405 Sb. z. a n.

Podle zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 280 Sb. z. a n., o zvláštních opatřeních v oboru samosprávy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, nařizuje se toto:

Článek I.

Paragraf § 5 řádu o vybírání dávky ze zábav v Čechách (příloha 3. cís. patentu ze dne 29. prosince 1915, č. 83 z. z.) ve znění nařízení vlády republiky Československé ze dne 25. června 1920, č. 405 Sb. z. a n., doplňuje se následujícím ustanovením, jež vkládá se jako předposlední odstavec do tohoto paragrafu:

4. Umělecké koncerty hudební a pěvecké, přednášky a recitace, které se pořádají při sedadlech a při kterých se nepodávají pokrmy ni nápoje, podrobena jsou toliko poloviční dávce stanovené v bodu 1. a) až f) a v bodu 3., nejméně však dávce 10 hal.

více zde: *Epravo* [online]. Praha [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=2207&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁵⁵ Jirsíková–Gurská, Ašrová, Černá, Fulínová, Rubínová a Špaková.

hudební skladatel Igor Stravinskij a je zde otištěn také její „nekrolog“ jelikož 10. března 1930 byla v Osvobozeném divadle odehrána derniéra. Dále čtenáře informují o nové inscenaci *Ostrov Dynamit*, při jejímž zkoušení si ale Jan Werich po pádu vážně pohmoždil ruce, a tak jej narychlo nahradil Ferenc Futurista. Zmiňuje se také o novém nezávislém týdeníku filmové kritiky *Kinokritika*.

V šestém *Osvobozeném měsíci* čtenáři našli *Odvolání* s podpisem „smutný gigolo“, což může být buď reakcí na tehdy populární německou píseň *Schöner Gigolo* z roku 1929, může se také jednat o reakci na spor Spejbla a Hurvínka,⁵⁶ tedy spíše profesora Josefa Skupy a nejvyššího správního soudu.⁵⁷ Vývoj tohoto soudního sporu je zde také otištěn. S největší pravděpodobností je to však reakce na píseň *Pravda o smutném gigolovi* z revue *Ostrov dynamit*, která byla dokonce otištěna v předchozím čísle VEST POCKET REVUE, je však zvláštní, že toto „odvolání“ tedy zařadili do rubriky *Osvobozený měsíc*, která má spíše informační charakter, přičemž toto „odvolání“ připomíná svou formou spíše text písně. Dále zde vedení Osvobozeného divadla oznamuje detaily plánovaného dvouměsíčního turné po Československu. Místo souboru Osvobozeného divadla bude v prostorách paláce U Nováků hostovat olomoucká opereta a opereta brněnského Národního divadla.

Poslední, sedmý *Osvobozený měsíc* především rekapituluje turné souboru po Československu, dále informuje o vysílání revue *Ostrov Dynamit* brněnským rozhlasem, jehož signál se podařilo zachytit i v New Yorku. Zajímavostí je, že redakce slibuje přinést v příštím čísle VEST POCKET REVUE více informací k proběhlému, i dalšímu plánovanému turné, je tedy naprosto zřejmé, že ukončení vydávání časopisu nebylo dopředu naplánováno.

---

⁵⁶ Hurvíněk vystupoval v jedné scéně jako smutný gigolo řešící své milostné problémy.

⁵⁷ VEST POCKET REVUE. 1929, I(3).

Další pravidelnější rubrikou časopisu byly *Paměti a Walk – Over*. Jedná se o mystifikační memoáry, hlavních aktérů Osvobozeného divadla a časopisu: Jana Wericha (*Paměti*) a Jiřího Voskovce (*Walk – Over*). Původně však tyto texty byly sepsány pro jiné účely. V publikaci *Nikdy nic nikdo nemá...* se to dovídáme z přetištěného úryvku dopisu Jiřího Voskovce spisovateli Petru Královi: „Ještě slovíčko o těch, životopisech’. Koukám jak blázen, že o nich vůbec víte. To jsme začli psát pro Poláčkův – Hoffmeisterův *Dobrý den*, humoristický časopis z let 29–30. Bohužel jsme napsali jen asi tři pokračování. Práce na divadle nám znemožnila dokončení. Je mi to moc líto. To by byla bejvala mohla bejt velká sranda.“⁵⁸ Objevují se v 2., 3., 4., a 5. čísle časopisu VEST POCKET REVUE. Tyto smyšlené „vzpomínky“ jsou psány podobným stylem, jako tehdy velmi oblíbené dobrodružné romány, zároveň je zde rozpoznatelný autorský styl Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Z hlediska žurnalistických žánrů bychom je tedy mohli označit jako novinové romány-fejetony.⁵⁹ Příběhy jsou velmi poutavé, napínavé a plné slovního humoru a nadsázky. Vycházely na pokračování a jsou plné exotiky – odehrávají se na opuštěném ostrově (*Paměti*) a v cizokrajných zemích (*Walk – Over*). Jsou plné napětí a tajemna zároveň však připomínají pohádku. Objevují se zde i prvky poetismu – celková lyričnost, poetičnost textu a již zmíněné motivy exotiky. Jak jsem již zmínila, příběhy jsou bohužel nedokončeny.

Další pravidelnější rubrikou, (i když v časopisu není nijak oficiálně pojmenována), kterou bych ráda zmínila, je část periodika, která se věnuje moderní literatuře. Kromě prvního čísla časopisu

---

⁵⁸ VOSKOVEC, Jiří, Jan WERICH, Radan DOLEJŠ a Václav KOFROŇ. *Nikdy nic nikdo nemá...: 1929-1938 (2)*. Praha: Národní filmový archiv, 2001, s. 428. ISBN 80-7004-089-0.

⁵⁹ „Jde o specifickou modifikaci žánru. Vychází na pokračování v periodickém tisku pro široké publikum, čemuž odpovídá i kompozice (kapitoly končí na nejnapínavějším místě, podobně jako u televizních seriálů).“ Více zde: JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika: nejen pro žurnalisty*. Olomouc, 2005, s. 115.

VEST POCKET REVUE čtenáři našli v každém čísle úryvky z děl zahraničních, především avantgardních autorů. Tyto otištěné ukázky bych ráda rozdělila do dvou menších skupin, i když samotný časopis tak nečiní.

První skupinou jsou texty zahraničních autorů, které mají za úkol onoho autora představit čtenářům. Obsahují zpravidla krátkou ukázkou z tvorby a medailonek autora. Tyto texty se většinou nachází na samém začátku časopisu. V druhém čísle časopisu je to Jean Cocteau – čtenáři zde našli jeho fotografii, báseň *Prostě jak dobrýtro* a dva citáty. Citáty Jeana Cocteaua mohli čtenáři dokonce nalézt ve více číslech VEST POCKET REVUE. Ve třetím čísle je představen Tristan Tzara a nalezneme zde otištěnou jeho fotografii, *Píseň Dada* a citát ve francouzském jazyce. Báseň a fotografii doplnil Teigeho medailonek. Také je zde čtenářům představen, nebo spíše připomenut, francouzský spisovatel Jules Verne, jelikož roku 1929 uplynulo sto let od jeho narození. Čtvrté číslo je doslova nabito avantgardními spisovateli, v úvodu je otištěna Apollinairova kreslená báseň *Půlnoc*, avšak podrobněji zde byl čtenářům představen Alfred Jarry, jehož text *Drtící Chodci* čtenáři našli o pár stránek dál, tentokrát ne přímo v úvodu. Medailonek o Jarrym pro čtenáře připravil Philippe Soupault. Čtvrté číslo se také zabývalo spisovatelem Jamesem Joycem, především jeho dílem *Ulysses* (Odysseus). Dalším umělcem kterého 5. číslo časopisu představilo svým čtenářům, byl hudební skladatel Paul Hindemith, jehož oslavný medailonek vytvořil taktéž hudební skladatel, přítel Jiřího Voskovce, Darius Milhaud.

Druhou skupinou textů jsou úryvky ze zahraniční literatury, citáty zahraničních umělců nebo překlady dramatických textů. Patří sem ukázkou z knihy *Souvenirs de Kiki* ve druhém čísle časopisu. Toto dílo je autobiografií slavné modelky a umělkyně Alice Prin, zvané Kiki z Montparnassu. V časopisu je otištěn úryvek z knihy

napsaný malířem Foujitou o Alice *Má přítelkyně Kiki* a úryvek od Alice o Foujitovi – *Foujita 1922*. Úryvky popisují jejich vzájemný vztah a malbu obrazů, na kterých Kiki, ale i malíř Foujita, stojí modelem. Ukázka doplňuje obrázek od malíře Tsuguhary Foujity z roku 1923 s názvem *Interiér, má žena a já*, dále karikatura s názvem *Nejslavnější pařížská modelka Kiki* od Adolfa Hoffmeistera a fotografie malíře Foujity s popiskem: *Foujita, nejmodernější malíř Paříže se svým otcem, japonským generálem*. Čtvrté číslo časopisu obsahuje báseň *Sám* od Jamese Joyce, příspěvek Kennetha Fearinga *Kulturní poznámky* připomínající dadaistickou koláž a krátkou esej běloruského novináře Eugena Lyonse s názvem *Zpět ke kráse*. Páté číslo otisklo zajímavý příspěvek, a to výňatek z knihy *Opium* od Jeana Cocteau,⁶⁰ popisující jeho niterné prožitky spojené s užíváním opia a následné abstinenci příznaky na odvykací léčbě včetně sebevražedných myšlenek. Jedná se o velmi netradiční a osobní text. Neméně zajímavým a důležitým příspěvkem v tomto čísle je úryvek z *Druhého manifestu surrealismu* André Bretona. Překlad pro československé čtenáře zde vyšel velmi krátce po jeho originálním vydání ve francouzštině, přičemž jeho oficiální překlad v češtině vyšel až mnohem později. V 6. čísle jsou otištěny černošské pohádky Blaise Cendrarse. Dále zde čtenáři našli stať o moderní fotografii představitele Bauhausu, László Moholyho-Nagye a ukázkou textu z kabaretní scény mnichovského umělce Karla Valentina. V 7. čísle byl pro čtenáře připraven Voskovcův překlad dramatického textu *Duha* od Georgese Ribemonta-Dessaignese.⁶¹ Vícekrát se v periodiku objevují texty francouzského spisovatele Léona Bloye, většinou se

---

⁶⁰ Kniha obsahuje jeho osobní deníkové zápisky popisující odvykací kúru na klinice Saint-Cloud roku 1928. Knižně vydáno roku 1930 s komentáři Jeana Cocteaua, český překlad vyšel až roku 2011, musí tedy jít o překlad někoho z redakce, pravděpodobně Jílovske nebo Voskovce.

⁶¹ Hru Georgese Ribemonta-Dessaignese *Němý kanár* uvedlo Osvobozené divadlo v roce 1926 ještě jako divadelní sekce Devětsilu před příchodem Jiřího Voskovce a Jana Wericha. V roce 1929 Osvobozené divadlo uvedlo jeho hru *Peruánský kat*.

jedná o krátké citáty, čtenáři zde ale našli také úryvek z Bloyova deníku⁶² pojmenovaném *Žebrák nevděčník*.

Kromě zahraniční literatury se v periodiku objevuje samozřejmě také ta československá, v zastoupení Konstantina Biebla a jeho básně *Na vrcholu sezony*, básně F. X. Šaldy *Ted' měsíc studený* anebo například Viléma Závady *Sentimentální parodie*.

Další velmi důležitou složkou časopisu, i když ne přímo oficiální rubrikou, byly příspěvky týkající se aktuální inscenace Osvobozeného divadla. Tvůrci se zde snažili pomocí autorských textů divákovi co nejlépe přiblížit proces vzniku inscenace. Byly zde tedy otištěny informace o jejím vzniku, o získávání námětu, jakým způsobem se vyvíjel scénář, scénografie, kostýmy, hudba apod. Také zde byly například otištěny fotografie, rozhovory s herci, texty písní, návrhy scény nebo kostýmů, samozřejmě také ohlasy a kritiky. Tato „propagační“ část časopisu tvořila zpravidla největší část obsahu.

Některé čísla časopisu jsou dokonce i tematicky propojená s aktuální inscenací, či celkovým „stavem“ divadla. Konkrétně se jedná o 6. a 7. číslo. Například šesté vydání časopisu VEST POCKET REVUE se věnuje tehdy nové revue *Ostrov Dynamit*, jejíž děj se odehrává v exotickém prostředí a hrdinové jsou domorodí černoši. Kromě otištěných fotografií herců a textů písní *Onomatopoetická* a *Tmavomodrý svět*, které poprvé zazněly v této hře, je zde také otištěna studie E. F. Buriana *Danse africaine*. Tato studie se zabývá domorodými africkými tanci. Ukazuje rozdíly mezi známými evropskými tanci a pomáhá chápat výrazové prvky černošských tanců. „(...) *tanec to je pro něj věc úzce tělesná, intimní, tak intimní, ba dokonce náboženská.*“⁶³ Dále jsou v tomto čísle otištěny černošské pohádky francouzského spisovatele Blaise Cendrarse,

---

⁶² VEST POCKET REVUE. 1929, I(3).

⁶³ VEST POCKET REVUE. 1929, I(6).

přísluví a fotografie černošské masky. 7. číslo VEST POCKET REVUE se věnuje proběhlému turné Osvobozeného divadla a jeho cestování po Československu. Již obálka periodika je vyvedena v cestovatelském duchu a nalezneme zde opět příspěvky na toto téma. Například fotografie z cesty celého souboru, dopis adresovaný „milé S.“ popisující atmosféru v Hollywoodu, článek Paula Moranda *Rady na cestu* a text Alaina Gerbaulta *Nešťastná plavba*. Jelikož se jedná o poslední dvě čísla, ve kterých nalezneme toto obsahové provázání se „stavem“ divadla, je možné, že se to mělo stát v budoucnu běžným, že každé číslo VEST POCKET REVUE mělo mít nějaké tematické zaměření, které by se prolínalo celým výtiskem. Jelikož však bylo vydávání časopisu znenadání ukončeno, bohužel se to již nedozvíme. Následující LOKÁLNÍ PATRIOT v sobě tyto tendence nemá.

2.3. Příspěvatelé periodika

Do časopisu přispělo několik významných autorů, českých i zahraničních. Časopis neměl své pravidelné příspěvatelé, kromě Jiřího Voskovce, Jana Wericha a karikaturisty Adolfa Hoffmeistera. V následujících podkapitolách bych se ráda zabývala několika zajímavými autory, kteří do časopisu přispěli více než jednou. Osobnosti Adolfa Hoffmeistera se budu věnovat v kapitole zabývající se vizuálním charakterem periodika.

Emil František Burian do časopisu přispěl několikrát, poprvé to bylo ve druhém čísle VEST POCKET REVUE studií *Český synkopismus Voskovce & Wericha*. V této studii se E. F. Burian aplikuje principy synkopismu⁶⁴ na herecký projev Voskovce

---

⁶⁴ SYNKOPA – Akcent na lehkou dobu taktu nebo slova. Přesunutí harmonického těžiště. Zvrat lehké a těžké orchestrace. Více zde: BURIAN, Emil František. *Jazz*. Praha: Aventinum, 1928, s. 199.

a Wericha. E. F. Burian vyzdvihuje neobyčejnou rytmiku projevu V+W, promyšlené intonování, dále inteligentní hru se slovy a slabikami. Analyzuje i jejich jevištní dialogy, které podle něj mají pevnou rytmickou a vázanou intonační strukturu a obsahují zrytmizované fráze. Dále vyzdvihuje neobvyklou hereckou vyrovnanost této dvojice. Dokončení studie je přislíbeno v dalším čísle časopisu. V tomto pokračování se tyto teze snaží potvrdit na ukázkách z inscenací z repertoáru Osvobozeného divadla. Další příspěvek E. F. Buriana nalezneme v 6. čísle a jedná se o studii *Danse africaine* věnující se africkému tanci.

Jindřich Honzl přispěl do periodika článkem *Divadelní horoskopy Voskovce & Wericha* a nalezneme ho v prvním čísle. Honzl píše o době vzniku her Osvobozeného divadla jako o době nebezpečné pro divadlo, a popisuje divadelní katastrofy a vnitřní krize československých, ale také Evropských divadel.⁶⁵ O to více, že divadlo není podporováno financemi ministerstva, je pro Osvobozené divadlo tato doba nebezpečná. Avšak podle Honzla právě díky této těžké době pro divadlo dokáží Voskovec s Werichem ještě více rozvinout svůj talent, který tkví v jejich originalitě, v době kdy se na jevišti objevují nejrůznější technické vymoženosti,⁶⁶ citují: „*kdy se jeviště stává takřka dílnou a konstrukcemi na pohyby změny a překvapení – v této době dobývají Voskovec a Werich svého největšího úspěchu s revue, jejíž jedinou technickou vymožeností je velká krabice na jevišti nebo 2-4 zástěny nebo balonek upoutaný na rozlámaném košíku*“. V době, kdy se v divadle můžeme setkat s honosně oděnými girls, stejně diváky nejvíce lákají dva muži na prázdném jevišti. Osvobozené divadlo s Voskovcem a Werichem sklízí obrovský

---

⁶⁵ Honzl zmiňuje bankrot divadla v Českých Budějovicích, přejítí slovenského Národního divadla do soukromých rukou, sebevraždu košického divadelního ředitele, kvůli finančním problémům, milionové finanční deficity vídeňských státních divadel, finanční zpronevěry ředitele divadla v Berlíně.

⁶⁶ Filmová projekce, nové osvětlovací zařízení atd.

úspěch. Oproti divadelníkům s finančním kapitálem Voskovec s Werichem oplývají bohatstvím talentu a invenčním humorem, dvě představení nikdy nejsou stejná, jejich herecká tvořivost neustává. Mostem humoru spojují jeviště s hledištěm, naplňují jím prostor kolem sebe. „Čím více hleděli divadelníci obklopit diváka bohatstvím věcí a zázraky divadelní techniky, tím více se od všeho toho množství odrážela divákova nuda a vracela se zpět do neuspokojeného nitra, neboť všechny fyziologické sensace nedovedly uspokojit tu zvědavost a chtivost nitra po dojmech, jaké může vzbudit v člověku zase jen člověk, po bohatství niterných hnutí, která může usugerovat jen skutečně bohaté nitro umělcovo jako skutečný humor hercův.“⁶⁷

Do časopisu přispělo i několik zahraničních autorů. Tyto zahraniční umělce, buď osobně znala Staša Jílovská, nebo se s nimi seznámili Voskovec s Werichem na své cestě do Francie, centra avantgardy, nebo samotní umělci navštívili Prahu. Dále zde byly otištěny básně, citáty nebo stati těchto zahraničních autorů. Jednalo se buď o články napsané přímo pro časopis, nebo byly redakcí časopisu vybrány jako zajímavé. Zde se opět potvrzuje velký kulturní přehled redakce, především Jílovské, a její snaha přiblížit čtenářům zajímavou zahraniční literaturu.

Mezi zajímavé zahraniční přispěvatele, kteří tvořili přímo pro časopis bych určitě zařadila Philippa Soupaulta, francouzského básníka, dramatika a spoluautora *Manifestu surrealismu*. Philippe Soupault navštívil Prahu poprvé v roce 1927, kde se spřátelil s členy Devětsilu. Avantgardního večera na uvítání Soupaulta v Praze, v Penklubu se zúčastnili mimo jiných Jiří Voskovec, Adolf Hoffmeister, Vítězslav Nezval a Karel Teige. Ve stejném roce napsal Soupault též báseň *Do Prahy*. Příspěvek Philippa Soupaulta v 2. čísle časopisu VEST POCKET REVUE má název *Budoucnost Charlie*

---

⁶⁷ VEST POCKET REVUE. 1929, I(1).

Chaplina. Soupault pokládá otázku: Jaká je budoucnost Charlieho Chaplina? Načež s lítostí konstatuje že Chaplin již patří minulosti, i přes genialitu tohoto umělce. Bohužel již neočekává, že by Chaplin dokázal vytvořit něco lepšího, než vytvořil doposud. Filmové plátno totiž čeká na „revoluci“. Přesto však také píše, že Chaplinův vliv lze objevit skoro ve všech odvětvích týkajících se více či méně filmového umění a že bohužel Chaplina nikdo nebere příliš vážně a každý jím pouze pohrdá, protože lidi rozesmává, to ale není vůbec jednoduché. Příspěvek je doplněn fotografií Charlieho Chaplina a fotografií Soupaulta s Nezvalem z jeho návštěvy Prahy roku 1927. Dalším příspěvkem Philippa Soupaulta je medailonek o francouzském básníkovi Alfredu Jarrym, ve kterém představuje jeho práci, především dramatický text *Král Ubu*, dále potom román *Messalina* a *Skutky a názory doktora Faustrolla*. Vyzdvihuje především jeho genialitu a „nepostižitelný“ humor. Tento medailonek je doplněn karikaturou Alfreda Jarryho od Pabla Picassa a Jarryho textem *Drtící chodci*.

2.4. Vizuální charakter periodika VEST POCKET REVUE

Časopis VEST POCKET REVUE je velmi zajímavým i po výtvarné a vizuální stránce. Obsahuje nespočet unikátních dobových fotografií a karikatur Adolfa Hoffmeistersa. Dále obsahuje kopie či fotografie různých uměleckých děl, především v rubrice *Národ sobě*.

Typografie v revue není nijak netradiční (jak tomu bylo například u devětsilských periodik)⁶⁸ a příspěvky jsou psány úhledným patkovým písmem. V některých případech (nejčastěji popisky fotografií) je použita kurzíva. Většinou text není výrazně

---

⁶⁸ Střídání majuskulí a minuskulí v nadpisech, typografické značky, výrazné podtržení, střídání různých typů písem apod.

dělený, výjimkou jsou rubrika *Osvobozený měsíc*, která je graficky rozdělena do dvou sloupců, a některé vzorníky kritik, rozdělené na „pro a proti“. Ojediněle jsou použity jednoduché typografické značky, které slouží k lepší přehlednosti. Text přesto rozhodně nepůsobí strohým dojmem, je doplněn fotografiemi a karikaturami Adolfa Hoffmeistera.

Periodikum obsahuje velké množství dobových materiálů, především fotografií, zachycujících dění a atmosféru v Osvobozeném divadle. Nejčastěji se jedná o oficiální snímky hereckého souboru, nebo snímky přímo z inscenací. Nalezneme zde portréty jednotlivců z hereckého ansámblu, pohledy do zákulisí i fotografie osobnější. Dále například fotografie paláce U Nováků, obrázky avantgardních umělců jejichž příspěvky v časopisu nalezneme nebo pouze fotografie, které tematicky doplňují příspěvky v periodiku. Nejčastějšími autory fotografií jsou *Ateliér Neckář Praha* a Jan Mikota. Většina fotografií je zde však otištěna bez uvedení autora. Také jsou zde velmi často přetištěny návrhy scény a kostýmů výtvarníka Františka Zelenky.

Každá obálka časopisu je jiná a tematicky koresponduje s aktuální inscenací Osvobozeného divadla či jeho „stavem“. Obálka je vyvedena barevně,⁶⁹ i když zbytek časopisu je černobílý. Na obálce prvního čísla časopisu VEST POCKET REVUE je fotografie paláce U Nováků, jelikož se soubor nově přestěhoval do těchto prostor. Na obalu druhého čísla nalezneme dvě černobílé fotografie, na první vidíme Jiřího Voskovce a Jana Wericha z inscenace *Líčení se odročuje*, jelikož se jedná o v té době aktuální inscenaci a na druhé fotografii orchestr Jaroslava Ježka, jakožto velmi důležité složky Osvobozeného divadla. Na třetí je pak obrázek parní lokomotivy od Františka Zelenky, odkazující na inscenaci *Fata Morgana*. Na čtvrté

---

⁶⁹ Dobové fotografie na obálce časopisu jsou samozřejmě černobílé, ale jsou například zasazeny do barevného rámečku, nebo je jméno časopisu vyvedeno barevně.

je umělecká fotografie obličej ženy. Tato fotografie svým provedením připomíná optický klam, kvůli svému neobvyklému prostorovému rozložení. V popředí fotografie vidíme tuto ženu z profilu, v pozadí však fotografie snímá celý její obličej. Tohoto klamu bylo pravděpodobně dosaženo pomocí zrcadlení, což opět odkazuje k inscenaci *Fata Morgana*, která má v názvu optický jev, taktéž způsobený zrcadlením. Na páté grafika znázorňující *Ostrov Dynamit*, opět vytvořena Františkem Zelenkou podle plakátu k této revui. Na šesté fotografie klaunů Jiřího Voskovce a Jana Wericha jako Kozoroha a Raka z inscenace *Ostrov Dynamit*. Poslední obálka je plná evropských hotelových reklamních štítků, což odkazuje na divadelní turné po Československu.

Propagační materiály také tvořily určitou část periodika a dotvářely tak jeho vizuální charakter. Nejčastěji se jednalo o firmy a podnikatele úzce spjaté s Osvobozeným divadlem, či sídlící taktéž v paláci U Nováků. V periodiku tedy nalezneme reklamy na bytového architekta Antonína Heythuma,⁷⁰ architekta Františka Zelenku dále například prodejnu prádla Marie Hášové,⁷¹ sídlící taktéž v paláci U Nováků nebo nakladatelství Václava Petra, které vydávalo knižně texty inscenací Osvobozeného divadla. Na těchto reklamách jasně vidíme určité provázání, vzájemnou výpomoc přátel „z oboru“. Mezi další reklamy otištěné v časopisu, již méně či vůbec související s Osvobozeným divadlem patří například reklama na psací stroje Corona, automobily značky Škoda, kloboučnictví paní Zdeny Weigltové a spousty dalších. Strany věnované reklamě byly vždy na začátku a na konci časopisu a převažovaly ty reklamy, jejichž produkty a služby byly propojené s Osvobozeným divadlem.

---

⁷⁰ Antonín Heythum byl taktéž člen Devětsilu, významný architekt a scénograf podílející se mimo jiné na několika inscenacích Osvobozeného divadla ještě před přemístěním k Novákům.

⁷¹ Manželka Josefa Háši, oficiálního majitele a vydavatele časopisu.

2.4.3. Adolf Hoffmeister

Malíř, karikaturista a spisovatel Adolf Hoffmeister se narodil roku 1902 v Praze a zemřel roku 1973 v Říčkách v Orlických horách. Studoval na reálném gymnáziu v Křemencové ulici v Praze, které bylo líhní talentů a jeho studenti stáli u zrodu avantgardní skupiny Devětsil. Adolf Hoffmeister se stal jeho nejmladším zakládajícím členem a zároveň jednatelem skupiny. Od roku 1926 pracoval v ilustrovaném časopisu v *Pestrý týden*, kde se také seznámil se Stašou Jílovskou, která od téhož roku do periodika začala přispívat svými překlady. Roku 1927 se Hoffmeister stal členem Spolku výtvarných umělců Mánes. Stejného roku také poznal Jiřího Voskovce a Jana Wericha ve svazu Devětsil a začal s nimi pravidelně spolupracovat na tvorbě inscenací. Divadelní sekce Devětsilu, Osvobozené divadlo, dokonce uvedlo Hoffmeisterovy autorské inscenace *Nevěsta* a *Park*.⁷² Adolf Hoffmeister se však nejvíce proslavil svými kresbami, kterými přispíval i do časopisů VEST, POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT. František Šmejkal v publikaci *Hoffmeisterova ironická kronika doby* jeho nezaměnitelný styl popisuje takto: „V letech 1925-1927 se vyhraňuje do téměř definitivní podoby jeho charakteristický kreslířský styl, založený na jemné, úsporné, jednoduché a přitom chirurgicky přesné perokresbě, doplněné někdy abstraktní, geometricky utvářenou barevnou plochou anebo konkrétním kolážovaným detailem. Hoffmeister téměř nikdy nepoužívá šrafování, stínování, lavírování a má vyslovený odpor k technice štětcové kresby. (...) Hoffmeisterova kresba tedy opět úzce koresponduje s výrazovými prostředky současného umění. Odráží se v ní strohost, čistota a jasnost purismu; ekonomie výrazu a estetika

---

⁷² *Hoffmeisterova ironická kronika doby*. Litoměřice: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích spolu s Památkem Terezín a Adamem Hoffmeisterem, 2016, ISBN 978-80-87784-15-0.

*minima je odvozena z konstruktivismu; rozluka barvy a linie, které vystupují jako autonomní, vzájemně nezávislé elementy, pochází z lyrického kubismu, výrazová metaforičnost a lyrismus pramení z devětsílského poetismu, zatímco podstata jejího humoru koření v dadaistické zkušenosti jeho mládí.“*⁷³ Díky tomuto popisu je jisté, že Hoffmeisterovo umění skvěle doplňovalo obsah časopisů VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT. Jeho kresby plné lehkosti výborně doplňovaly humorné příspěvky a tvořily výtvarnou stránku časopisu. Jeho karikatury, trochu strohé, nijak nastrojené, avšak zároveň hravé a úsměvné, nikdy však zesměšňující, perfektně korespondovaly s celkovou „duší“ časopisů.

Hoffmeister přispíval svými kresbami do spousty tiskovin, avšak kromě časopisů VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT neexistuje žádné, do kterého by Hoffmeister přispíval pravidelně již od začátku jeho vydávání, až po jeho konec, a to do každického čísla. Z tohoto důvodu je jasné, že Hoffmeister k periodikům Osvobozeného divadla neodmyslitelně patřil a dotvářel jejich nezaměnitelnou tvář a charakter. Do těchto časopisů nepřispěl však pouze kresbami. Ve 3. čísle VEST POCKET REVUE byla otištěna jeho báseň s názvem *Intergenerační* a v 6. čísle č. má Adolf Hoffmeister zajímavý příspěvek věnující se dýmčím, které sám velmi rád kouřil. Jedná se o epistolární dialog Hoffmeistera s dalšími milovníky dýmek Iljou Erenburgem.⁷⁴ Lucienem Kra⁷⁵ a také Alfredem Dunhillem⁷⁶. Hoffmeister se výše zmíněných táže na jejich vztah k dýmčím, zda dýmky ovlivňují jejich vlastní charakter či jejich umění, příspěvek je doplněn jeho kresbami.

---

⁷³ *Hoffmeisterova ironická kronika doby*. Litoměřice: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích spolu s Památníkem Terezín a Adamem Hoffmeisterem, 2016, s. 33. ISBN 978-80-87784-15-0.

⁷⁴ Ruský spisovatel a básník, představitel avantgardy, přítel Adolfa Hoffmeistera a Staši Jílovské.

⁷⁵ Spoluvlastník nakladatelství „Střelec“ v Paříži, které publikovalo především avantgardní autory, jako například Philippa Soupaulta nebo André Bretona. V tomto nakladatelství také poprvé oficiálně vyšel tiskem Manifest surrealismu.

⁷⁶ Úspěšný britský podnikatel a obchodník, vlastnil továrnu na tabákové výrobky.

3. Periodikum LOKÁLNÍ PATRIOT

Nežli představím samotné periodikum LOKÁLNÍ PATRIOT, musím zmínit pár událostí které se odehrály v období mezi vydáváním časopisů VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT. V období mezi lety 1930 a 1935, „hluchému místu“ žurnalistiky Osvobozeného divadla, kdy nevycházelo žádné periodikum tak úzce spjaté s Voskovcem a Werichem, se událo několik událostí velmi důležitých pro další tvorbu a vývoj Osvobozeného divadla, a taktéž periodika LOKÁLNÍ PATRIOT. Vydávání VEST POCKET REVUE skončilo roku 1930, před uvedením inscenací *Sever proti Jihu*, *Don Juan & comp.* a *Golem*. Následovalo natočení dvou filmů, roku 1931 byl uveden *Pudr a benzín*, roku 1932 *Peníze nebo život*, oba režíroval Jindřich Honzl. Roku 1932 uvedli inscenace *Robin zbojník* a *Caesar*. *Caesar* byla první výrazně politická hra uvedená v Osvobozeném divadle, snažící se upozornit na nebezpečí fašismu. Od této inscenace bylo Osvobozené divadlo považováno za politicky (levicově) orientované divadlo. V roce 1933 následovali inscenace *Osel a stín*, taktéž silně kritická inscenace zesměšňující úřady a byrokracii, dále mnohem mírnější *Svět za mřížemi* a *Slaměný klobouk*. Roku 1934 byl natočen film *Hej rup!* v režii Martina Friče a byla uvedena inscenace *Kat a blázen*, což byla opět silně politická, protinacistická satira, dále *Vždy s úsměvem* a *Panoptikum* – poslední, rozlučková inscenace v prostorech U Nováků, než bylo divadlo (dobrovolně) uzavřeno. Následovala zhruba roční pauza Osvobozeného divadla, během níž se Voskovec s Werichem soustředili opět na filmovou tvorbu. V průběhu roku 1935 vznikl film *Golem*, v režii francouzského tvůrce Juliána Duviviera, na kterém se ale po neshodách Voskovec s Werichem podíleli pouze jako spoluautoři.

Dále roku 1935 odjíždí Jan Werich spolu s Honzlem, Zelenkou, Ježkem a dalšími na *III. festival moskevských divadel* v Rusku, kde získávají novou inspiraci a sílu pro opětovné otevření divadla. Scéna U Nováků byla však již obsazena novým operetním souborem Antonína Fencla vystupující pod jménem Novoměstské divadlo, nebylo tedy možné se vrátit. Téhož roku také Voskovec s Werichem obdrželi nabídku na hostování v Národním divadle, po protestech pravicového nacionalistického tisku z toho však sešlo. Divadlo bylo nakonec obnoveno pod názvem Spoutané divadlo v mnohem skromnějších podmínkách a s mnohem menším ansámblem,⁷⁷ nedaleko od Nováků, v divadélku Rokoko na Václavském náměstí.⁷⁸

Pro Osvobozené divadlo, a také pro časopis, je velmi důležitá změna z apolitického postoje, na postoj silně kritický až bojovný, nesouhlasící s tehdejší politickou situací v Československu. Inscenováno bylo několik politických satir a oficiálně angažovaných her⁷⁹ a v časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT je občas znát levicové smýšlení a nesouhlas s politickou situací v zemi. Jaromír Pelc ve své knize *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo* popisuje tento obrat jako osudovou „změnu názorů“. Zvrat nastal na konci roku 1931 po ozbrojeném útoku na protestující dělníky ve Frývaldově, kteří vyhlásili stávkou, kvůli stále se zvyšující míře nezaměstnanosti. „*Pod tíhou nutného vzdoru (...) nám bylo najednou jasné, že se musíme postavit na jednu stranu barikády, že už nemůžeme dělat náš bezpředmětný humor.*“⁸⁰ Zhruba od této chvíle se z Osvobozeného divadla stává angažované divadlo, které prezentuje divákům své nesouhlasné názory s hospodářskou krizí, sociálními nerovnostmi ve

---

⁷⁷ Chyběl například choreograf Joe Jenčík se svými girls.

⁷⁸ PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. Knihovnička amatérského divadla.

⁷⁹ *Caesar, Osel a stín, Kat a blázen, Rub a líc, Těžká Barbora, Pěst na oko aneb Caesarovo finále*.

⁸⁰ PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981, s. 89. Knihovnička amatérského divadla.

společnosti, a především však nesouhlasící s čím dál tím silnějším vlivem nacismu. Kvůli těmto názorům Osvobozené divadlo muselo čelit množství ataků, především v pravicovém tisku, muselo se vyrovnávat s bojkotem některých přestavení nebo cenzurním omezením a spoustě jiných „napadení“. Na některé z nich v časopisu upozorňují a reagují „protiútokem“. Tyto útoky snažící se umlčet Osvobozené divadlo vyvrcholily odebráním divadelní konsense Jiřímu Voskovci, následnému uzavřením divadla a emigraci hlavních aktérů divadla. Oproti periodiku VEST POCKET REVUE se v LOKÁLNÍM PATRIOTVI tato změna názorů projevuje již v samotném názvu a poté především „pasivní agresivitou,“ se kterou Voskovec s Werichem v periodiku řeší své spory s pravicovým tiskem.

Časopis LOKÁLNÍ PATRIOT byl vydáván v letech 1935–1938 v nakladatelství R. A. Dvorský. První číslo vyšlo 28. listopadu 1935, po opětovném otevření divadla po zhruba roční, dobrovolné pauze. Tentokrát však s názvem Spoutané.⁸¹ Stejněho dne také proběhla v divadle premiéra inscenace *Balada z hadrů*. Divadlo po svém znovuotevření přesídlilo do mnohem skromnějších podmínek divadla Rokoko, na Václavském náměstí, nedaleko paláce U Nováku, tento prostor totiž během jejich roční pauzy stihl obsadit operetní soubor Novoměstské divadlo Antonína Fencla. Divadlo se symbolicky přejmenovalo zpět na Osvobozené o rok později, poté co opereta sídlící v paláci U Nováků zkrachovala a Spoutané divadlo se mohlo přestěhovat zpět.

Časopis neměl opět kromě Voskovce, Wericha a Hoffmeistera své stálé přispěvatele. LOKÁLNÍ PATRIOT již nevycházel na kvalitním

---

⁸¹ Změna jména na Spoutané divadlo byla především proto, že nový divadelní sál v Rokoku tvůrcům absolutně nevyhovoval, mělo se jednat o dočasnou náhradu za Osvobozené divadlo U Nováků. Navíc kromě vhodných prostorů Voskovci a Werichovi chyběla část ansámblu, která byla během jejich tvůrčí pauzy angažovaná jinde. Jednalo se o slovní žert, protože byly „spoutány“ jejich divadelní potřeby.

křídovém papíře, pouze na běžném novinovém a formát se během jeho vydávání několikrát změnil. Cílovou skupinou časopisu byli především diváci Osvobozeného divadla.

Časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT vyšlo celkem 12 čísel. První dvě jako Noviny Spoutaného divadla, zbylé již jako Noviny Osvobozeného divadla a sedmé, jako Noviny Osvobozeného divadla k výročí 10 let Osvobozeného divadla. Spíše nežli jako snahu o obnovení časopisu VEST POCKET REVUE, vnímám časopis LOKÁLNÍ PATRIOT jako rozšířený divadelní bulletin informující o aktuálním programu, novinkách, recenzích a celkovém dění v divadle. Nevycházel pravidelně ani nebyl od třetího čísla datován. Do každého čísla byl také vložen aktuální program divadla, který je jedinou pravidelností periodika a nechyběl v žádném čísle. V periodiku opět nalezneme texty československých a zahraničních avantgardních umělců, jsou zde však zastoupeny v mnohem menší míře nežli u předešlého VEST POCKET REVUE. Časopis mapuje inscenace *Balada z hadrů*, *Nebe na zemi*, *Rub a líc*, *Těžká Barbora*, výroční *Panorama* a jako poslední *Pěst na oko*, současně s touto inscenací vyšlo také poslední vydání časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT. Další inscenaci již bohužel Osvobozené divadlo představit nemohlo. „*Na podzim 1938 chystalo Osvobozené divadlo premiéru apolitické komedie Hlava proti Mihuli. Premiéra hry měla být 10. listopadu 1938, ale v předvečer premiéry byla Osvobozenému divadlu výnosem Zemského úřadu odňata divadelní koncese, což znamenalo jeho konec.*”⁸² Odebrání koncese proběhlo na nátlak nacistické strany. Nedlouho poté Jiří Voskovec, Jan Werich a Jaroslav Ježek emigrovali do USA.

Velkou zvláštností časopisu je jeho číslování a zařazení do ročníků. První číslo vyšlo klasicky, jako LOKÁLNÍ PATRIOT číslo 1, 1. ročník Novin Spoutaného divadla. Druhé číslo, vyšlo jako

---

⁸² PELC, Jaromír. *Osvobozené divadlo*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 488. ISBN 80-204-0165-8.

LOKÁLNÍ PATRIOT, Noviny Spoutaného divadla, tentokrát již ale jako 2. ročník, tato změna nastala pravděpodobně kvůli novému roku 1936. Od následujícího 3. čísla, 2. ročníku (toto číslo je však obsahově téměř totožné jako 1. a 2. číslo), časopis vycházel již jako noviny Osvobozeného divadla. Od třetího čísla, již také časopis nebyl datován a vycházel nepravidelně. Jako přibližná datace mohou posloužit materiály, především divadelní programy k tehdy aktuálním inscenacím. Dotud bylo vše relativně jasné a logické, avšak následující číslování připomíná dadaistickou hříčku. Pokusím se tento chaos alespoň maličko vysvětlit. Logicky by mělo následovat 4., 5., 6. číslo a tak podobně. Po 3. čísle však následuje LOKÁLNÍ PATRIOT 1. číslo, ročník 4., LOKÁLNÍ PATRIOT 2. číslo 6. ročník a LOKÁLNÍ PATRIOT 3. číslo 8. ročník. Všechny tyto čísla vyšly v roce 1936. Domnívám se, že tomu tam bylo proto, aby roku 1937 mohl vyjít LOKÁLNÍ PATRIOT číslo 1., 10. ročník. 10. ročník z toho důvodu, že v roce 1937 uplynulo 10 let od založení Osvobozeného divadla, tedy přesněji 10 let, co do jeho čela nastoupili Jiří Voskovec a Jan Werich. Toto číslo vyšlo jako výroční almanach divadla. Následujících pět čísel vyšlo nepravidelně, s velmi chaotickým číslováním jednotlivých vydání, všechny ale jako 10. ročník Novin Osvobozeného divadla.

3.1. Název LOKÁLNÍ PATRIOT

U periodika VEST POCKET REVUE byla motivace pro toto pojmenování jasná. S názvem LOKÁLNÍ PATRIOT je to však trochu jiné. Samotný Voskovec s Werichem tuto volbu jména vysvětlují a komentují hned v prvním článku prvního čísla časopisu: *„To jméno jsme totiž vymysleli chytře, LOKÁLNÍ PATRIOT – jak pěkně se to vyjímá. Ale co hlavní, že se to pěkně vyjímá všude. Že v Klajpedě,*

*Malackách, Nelahozevsi, Bruntálu, v Kyjevě zůstává lokálním patriotem, čili že hájí zájmy místa, ve kterém je právě čten. Ba dokonce není příslušníka jakékoliv politické strany světa, který by Lokálního Patriota nemohl čísti jako svůj orgán. Kdyby, příkladně, ocitna se v kapse třeba utkvělého fašisty, náš list nesl název Rudá Pochodeň, či Zelený Lučištník, nebo Červenobílý Hlasatel nebo Černý Partyzán, aneb Žlutý Veterán či Der Nachbarn-Muster, jeho osud by byl zpečetěn; nečten by byl zahozen, anebo by byl čten se stranickým předpojetím a úsměškem. Lokální Patriot však vyloudí i na tváři zmíněného fašisty úsměv, který mluví; Hle, Lokální Patriot, hle patriot z mé kapsy. To jistě bude list mně vítaný, mé zájmy hájící. Pojd', časopise, rád si tě přečtu. A získáváme nového člověka a kartel Lokálního Patriota roste.*⁸³ Jedná se o s nadsázkou podaný výsměch nastupujícímu fašismu, především nacistickému pravicovému tisku, který velmi často Voskovce s Werichem neprávem napadali a šířili o nich lživé informace.

3.2. Redakce

Jako externí odpovědná redaktorka,⁸⁴ je v tomto periodiku opět uvedena Staša Jílovská. Bohužel je při porovnání obsahu s předešlým VEST POCKET REVUE znát, že se Staša Jílovská nevěnovala naplno pouze tomuto periodiku. Zároveň během vydávání Lokálního patriota pracovala v nakladatelství *Ottova slovníku*, spolupracovala s časopisem pro ženy *Eva*, s obrázkovým časopisem *Světazor* a s nakladatelstvím *Novina*. Je zřejmé že periodiku chybí „pevná ruka“ a řád, bohužel se totiž pro periodikum nepodařilo sehnat jiného vhodného redaktora. V pozdějších číslech,

---

⁸³ LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Spoutaného divadla. 1935, I(1).

⁸⁴ Odpovědný redaktor má na starost spíše technickou stránku periodika, zodpovídá za jeho komplexní podobu a obsah k vydání.

zhruba od začátku roku 1938 již v časopisu není uveden redaktor žádný.

3.3. Struktura a obsah periodika LOKÁLNÍ PATRIOT

Struktura časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT není nijak pevná, právě naopak. Jedinou pravidelností v tomto periodiku je vložený program k aktuálně hrané inscenaci. Obsahově je časopis mnohem chudší, nežli jeho předchůdce a příspěvky v jednotlivých číslech se velmi často opakují. Častým opakujícím se prvkem je otištěná korespondence diváků: příznivců a odpůrců divadla. Tyto reakce jsou nejčastěji graficky odděleny na *Pro* a *Proti*.

Dále jsou v časopisech velmi často otištěny různé spory, negativní nařčení a komentáře týkající se Osvobozeného divadla a jeho inscenací. Především se jedná o příspěvky z nacionalistického tisku. Je zde například otištěn úryvek z novin s názvem „*Za státní peníze protistátní propaganda*“ s podpisem SS, kde Osvobozené divadlo obviňují z braní peněžních darů z neznámých zdrojů a přijímání vysokých honorářů od československého rozhlasu. Na všechna tato obvinění Voskovec s Werichem přímo v periodických odpovídají. I přes občasnou vulgaritu těchto nařčení jsou jejich odpovědi psány s grácií a typickou nadsázkou. Tato „obvinění“ jsou tedy takovýmto způsobem spíše zesměšněny.

Většina čísel je ve srovnání s předchozím periodikem VEST POCKET REVUE obsahově „prázdná“, stránky zaplňují pouze informace k aktuální inscenaci (jakým způsobem vznikla a co bylo námětem), doplňující fragmenty jako například otištěné texty písní nebo fotografie a opravdu velká spousta reklam. V těchto „prázdných“ číslech nenalezneme žádné úryvky z literatury ani

odbornější statě. Občas se také objevují novinové články z jiných periodik, které se zabývají událostmi okolo Osvobozeného divadla (premiéry, výročí, recenze, ale nejčastěji jsou to negativní reakce pravicového tisku). Velmi často jsou jednotlivá čísla obsahově téměř totožná a příspěvky v nich se opakují.

Periodikum LOKÁLNÍ PATRIOT, stejně jako jeho předchůdce VEST POCKET REVUE, obsahuje ukázky ze soudobé literatury, tentokrát již však pouze z poezie. Jedná se buď o příspěvky napsané přímo pro časopis nebo příspěvky redakcí vybrané a považované za zajímavé. Oproti předchozímu VEST POCKET REVUE jsou však tyto příspěvky v mnohem menší míře a již se nevyskytují ukázky děl zahraničních umělců. Jediná výjimka se nachází v prvním čísle periodika a představuje čtenářům podrobně život a tvorbu Françoise Villona. Ten je zde představen, jelikož tehdy aktuální inscenací Osvobozeného divadla byla *Balada z hadrů*, jejíž podtitul byl *Divadlo o prokletém básníkovi v 16 obrazech*, a která byla silně inspirována Villonovými verši, což autoři přiznávají i v textu věnovanému této inscenaci.

Opět jsou zde i ukázky z poezie a jsou zde zastoupeny například básně Jana Nerudy *Také úsudek o „Braniborech“* z jeho knihy epigramů, básně Vítězslava Nezvala *Slaměný klobouk* věnovanou přímo Voskovcovi a Werichovi a básně Jaroslava Seiferta *Dvě písně*.

Kromě textů věnujících se aktuální inscenaci periodikum neobsahuje téměř žádné autorské texty dvojice Voskovec a Werich. Jednou z mála výjimek je *Rybářská hlídka*, kterou čtenáři našli v 2., 3. a 4. vydání časopisu (ve 2. a 3. čísle se ale jednalo o totožné příspěvky). Rubriky s názvem „hlídka“ byly v soudobém tisku naprosto běžné, a jednalo se o nejrůznější sousloví, hlídka kulturní, módní, sokolská, sportovní, finanční a tak podobně. Tento název

zpravidla označoval nejrůznější zájmové rubriky v tisku 20. let.⁸⁵ Zde se tedy setkáváme s hlídkou rybářskou, psanou vášnivým rybářem Janem Werichem a jedná se skutečně o s nadsázkou psaný text o rybolovu. Text doplňují humorné, až absurdní smyšlené inzeráty s tematikou rybolovu. *Rybářská hlídka* je v některých číslech připomenuta dalšími humornými inzeráty s tématem rybolovu.

Můžeme zde také zařadit medailonek Bedřicha Feuersteina, z 4. čísla časopisu, který sepsal Jiří Voskovec. Tento příspěvek má však spíše charakter určité piety, ne umělecké autorské tvorby. Je to ohlédnutí za výborným architektem Bedřichem Feuersteinem, který pro Osvobozené divadlo vytvořil několik scénografií (například *Osel a stín*, *Kat a blázen* a *Balada z hadrů*) a bohužel roku 1936 spáchal sebevraždu.

3.3.1. Příspěvatelé periodika

Do časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT opět přispěl i Emil František Burian. Tentokrát se však nejedná o žádnou odbornou stať, ale o „přání všeho dobrého“ pro znovuotevřené Spoutané divadlo. Příspěvek má název: *Co přeji „Spoutanému divadlu“?* a nalezneme jej hned v prvním čísle LOKÁLNÍHO PATRIOTA. Příspěvek obsahuje „přání“ aby znovuotevřené divadlo stavělo na tradicích Osvobozeného divadla a nebylo „příliš spoutané“. Na konci tohoto přání je pozvánka do Burianova divadla D36.

Opět se zde také setkáváme s Jindřichem Honzlem, který do periodika přispěl hned několika texty. První je esej s názvem *K době*

---

⁸⁵ Více zde: ŠITNEROVÁ, Petra. *Českobudějovická periodika (1918–1939): (se zaměřením na vybranou problematiku)*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita.

a ke hře. Honzl se zde zamýšlí nad tehdejší společensko-politickou situací, která se podle něj zákonitě musí odrážet i v divadle. Umělecké svobodě hrozí nebezpečí v podobě fašistické cenzury, přesto však umělci, a nejen ti, nesmí mlčet. Divadlo musí odrážet pravou skutečnost, nejen tu „předepsanou“ státem. Dalším příspěvkem Jindřicha Honzla je stať s názvem *O Vs. Mejercholdovi*, která vznikla na památku jeho dvou návštěv Osvobozeného divadla a rozebírá Mejercholdovo „revoluční“ divadelní umění. Následuje Honzlův příspěvek *Lidové divadlo*, který se věnuje vztahu „nového“ sovětskému svazu⁸⁶ a tradičního lidového divadla a folkloru. Jestli tradiční umění může postupnou modernizací společnosti zaniknout a je-li to dobře či ne. Je-li tradiční lidové umění zastaralé nebo bude vždy přínosné a důležité. Poslední příspěvek Jindřicha Honzla se nachází v posledním čísle periodika a nese název *Je to umění?*, Honzl se v něm zamýšlí nad deseti lety Voskovce a Wericha v čele Osvobozeného divadla. Na začátku se opět vrací k Mejercholdovi, podle něhož je desetiletá praxe na divadle pouze počátečním vývojem a poznáváním prostředí. Voskovec s Werichem si však tuto praxi „odbyli“ skutečně intenzivně. Honzl dále vyzdvihuje unikátnost jejich díla, tkvící především v „novosti“ jejich umění, na které kritici před jejich příchodem nebyli zvyklí.

Jediným příspěvkem zahraničního umělce je krátká glosa od Vsevoida Mejercholda, která shrnuje jeho návštěvu Prahy a představení Osvobozeného divadla *Nebe na zemi*, jenž shlédl. Mejerchold přirovnává herecké výkony Voskovce a Wericha k italským „zanni“ a celkově ve stylu Osvobozeného divadla nachází prvky *Commedie dell'arte*. Glosa je doplněna fotografií Voskovce a Wericha s Mejercholdem.

---

⁸⁶ Po nástupu Josefa Vissarionoviče Stalina do čela SSSR byla zahájena celková modernizace, industrializace, kolektivizace, zaváděla se elektřina a zvýšila se vzdělanost. Tyto rozsáhlé změny měly obrovské (i velmi negativní) dopady na společnost.

3.3.2. Desetileté výročí Osvobozeného divadla

Roku 1937 uplynulo 10 let od doby, kdy do čela Osvobozeného divadla nastoupili Jiří Voskovec a Jan Werich. Číslo časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT z roku 1937-19380 se tomuto jubileu samozřejmě věnují a mapují historii divadla.

Čtenáři tak v časopisech našli výčet všech do té doby uvedených inscenací Osvobozeného divadla, režirovaných Voskovcem a Werichem, od jejich první *Vest Pocket Revue* až po tehdejší *Těžkou Barboru*. Inscenace jsou zde uvedeny také s číslem uvádějícím počet repríz a rok vzniku. Dále je zde pro připomenutí otištěn přehled některých kladných recenzí, na již dříve odehrané inscenace. Tyto kladné recenze jsou uvedeny pod smutným, až mrazivým nadpisem „*Jak kdysi o nás psali a dnes k nám nesmí chodit*“. Také je zde rozepsán „průřez“ desetiletou historií divadla, který je rozdělen do několika etap, a jenž se věnuje tomu nejzásadnějšímu, co Osvobozené divadlo ovlivnilo a co se v něm událo. Dále také fotografii prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, který roku 1933 osobně navštívil divadlo a shlédl inscenaci *Svět patří nám* a další výčet toho nejzajímavějšího, co divadlo v jeho historii potkalo. Dále je zde také otištěna přednáška s názvem *Od premiéry do sté reprízy* přednesena Jiřím Voskovcem a Janem Werichem v rozhlasu 11. listopadu 1936, která shrnuje jejich desetileté působení. K tomuto výročí se zde také vyjadřuje Josef Träger a samotné Osvobozené divadlo slibuje svým divákům k tomuto jubileu vydat rozsáhlý sborník.

3.3.3. Vizuální charakter periodika LOKÁLNÍ PATRIOT

V časopisu opět nalezneme karikatury Adolfa Hoffmeistera, jinak časopis neobsahuje téměř žádné umělecké prvky a po této stránce je velmi strohý.

Obálku časopisů většinou tvoří fotografie Jiřího Voskovce a Jana Wericha z inscenací Osvobozeného divadla, některé se i opakují na více číslech časopisu. Výjimku tvoří několik čísel, jako například na obálce LOKÁLNÍHO PATRIOTA 1. číslo, IV. ročník, kde nalezneme grafiku vytvořenou prvorepublikovým Ateliérem Rotter, znázorňující opět Voskovce a Wericha, tentokrát i s Jaroslavem Ježkem v podobě malého ježka s brýlemi. Dále je to 4. číslo časopisu, X. ročník, z roku 1938, na jehož obálce je koláž z fotografie známé sochy *David* od Michelangela a plynové masky. Obálka tohoto čísla naráží na všeobecné ohrožení a střet umění s nebezpečím přicházející války, na které svými inscenacemi Osvobozené divadlo často upozorňovalo.

Oproti předchozímu časopisu Osvobozeného divadla VEST POCKET REVUE je v tomto periodiku bohužel mnohem více reklam. Propagační materiály někdy zabírají i více než polovinu obsahu časopisu a často velmi nepřírozeně a rušivě dělí, až tříští, text na stránkách. Opět se mnohdy jedná o propagace spolupracovníků osvobozeného divadla či podniky spjaté s divadlem nějakým jiným způsobem, tentokrát ale převažují reklamy s divadlem spíš nepropojené. Komerční ploše je v periodiku věnováno až příliš prostoru a velmi kazí jeho celkový vizuální dojem.

4. Porovnání periodik VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT

Jak je z předchozího textu zřejmé, periodika VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT jsou velmi odlišná, i když se jedná o časopisy Osvobozeného divadla a v jejich čele stála stejná dvojice Voskovec a Werich.

Periodikum VEST POCKET REVUE má celkově mnohem vyšší úroveň obsahu, která je srovnatelná s dobovými kulturními periodiky. Velkou podobnost vidím především s periodikou svazu Devětsil. Dále má také oproti svému následovníkovi mnohem pevnější strukturu a určitý řád. Navíc obsahuje více autorských textů Voskovce a Wericha (i když některé nebyly původně sepsány pro tento časopis), odborných statí a opravdu mnoho ukázek z moderní avantgardní literatury a umění – kromě toho obsahuje také unikátní překlady děl, velmi rychle zveřejněné po jejich originálním vydání. U některých textů se jednalo dokonce o jejich první publikování v Československu. Jako další přednost časopisu VEST POCKET REVUE vidím to, že každé vydání je unikátní a příspěvky se nikdy neopakují, což se bohužel nedá říct o časopisu LOKÁLNÍ PATRIOT.

Jak jsem již totiž zmiňovala, některé texty se v LOKÁLNÍM PATRIOTOVI velmi často opakují a občas jsou různá vydání časopisu téměř totožná a mění se pouze titulní strana. Část obsahu také zaplňují satirické texty sloužící jako obrana před fašistickým tiskem, který na Voskovce, Wericha a Osvobozené divadlo často útočil. Celkově je LOKÁLNÍ PATRIOT oproti VEST POCKET REVUE spíše rozšířeným programem divadla, kterému bohužel chybí jakýkoliv řád, což se projevuje i v chaotickém číslování nebo postrádání datace jednotlivých čísel. V periodiku také chyběly příspěvky zahraničních

autorů a ukázky z jejich tvorby. Bohužel také kvůli velkému množství reklam a mnohem menšímu zastoupení karikatur Adolfa Hoffmeistera ztrácí časopis uměleckou vizuální hodnotu, která byla u předešlého časopisu skutečně na úrovni. Celkově periodikum LOKÁLNÍ PATRIOT působí velmi neuspořádaným, až roztráštěným dojmem. Důvod této rozdílnosti vidím především v nedostatečném redakčním vedení Staši Jílovské, která se kvůli svým dalším pracovním aktivitám již nemohla naplno věnovat pouze tomuto periodiku, jak tomu bylo u předešlého VEST POCKET REVUE.

Závěr

Cílem práce bylo přiblížit dobový stav žurnalistiky v Československu a zasadit do něj periodika Osvobozeného divadla VEST POCKET REVUE (1929–1930) a LOKÁLNÍ PATRIOT (1935–1937). Dále představit několik dalších časopisů, které byly s tiskem Osvobozeného divadla propojeny (stejnými příspěvateli či svým zaměřením) a porovnat je mezi sebou.

Dále přinést přehled stavu bádání o těchto časopisech, jejich analýza se zaměřením na styl strukturu a zajímavé příspěvky a příspěvatele. Práce se věnovala také vizuální stránce periodik – typografii, titulním stranám, reklamní ploše a podrobněji se zaměřila na karikaturistu Adolfa Hoffmeistera.

Divadelních periodik vzniklo v české historii nespočet, přesto však považuji periodikum VEST POCKET REVUE díky svému obsahu za unikátní. Jednalo se totiž jak o divadelní bulletin Osvobozeného divadla, tak o plnohodnotný umělecký časopis. Čtenáři zde našli spousty unikátních materiálů týkajících se Osvobozeného divadla a také ukázky ze zahraniční literatury a umění. To bohužel neplatí pro následující občasník LOKÁLNÍ PATRIOT, který považuji opravdu pouze za rozšířený divadelní program a médium Voskovcem a Werichem používané k „obraně cti“ divadla a platformu pro odpovědi na útoky pravicového tisku. Rozhodně se již však nejedná o kvalitní uměleckou revue. Domnívám se že tento rozdíl v celkové kvalitě a obsahu časopisů je především z důvodů absence redaktorky Staši Jílovské, která se již nemohla plně soustředit pouze na tento časopis a pracovala v redakci jiných periodik. Za další důvod považuji nutnost dvojice Voskovec a Werich projevit své nesouhlasné názory s politickou situací v Československu, a především pak nutnost bránit se před útoky

fašistického tisku. Médiem pro tuto obranu se tak stal divadelní časopis LOKÁLNÍ PATRIOT. Při nutné obraně cti tak došlo k upozadění umělecké stránky časopisu. Avšak i v tomto kontrastu můžeme nalézt určitou unikátnost. Během svého výzkumu jsem totiž nenarazila na žádné jiné české prvorepublikové periodikum, ve kterém by se objevovaly humorné autorské materiály k propagaci divadla, odborné stati zabývající se divadlem a zároveň tolik satirických, občas velmi útočných textů bojujících s fašistickým tiskem.

Časopisy VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT jsou dodnes, odhlédneme-li od jejich dobového významu, velmi přínosným zdrojem informací pro dnešní výzkum zabývající se Osvobozeným divadlem. V případě VEST POCKET REVUE je také významnou složkou část věnující se aktuální zahraniční literatuře, čtenáři tak zde našli nejnovější překlady avantgardní literatury. Četné teoretické studie či příspěvky historické, mají nadčasovou platnost a jejich přínos je i v dnešním bádání neopomenutelný.

Seznam pramenů

Disk: internacionální revue. Praha: Devětsil, 1923-1925. ISSN 0419-4144.

Rozpravy Aventina: měsíční list pro kulturu, umění, kritiku a zvláště literaturu. 1928-1929, IV(1-40).

Tribuna. 1924, VI(208-304).

Tribuna. 1925, VII(152-306).

Tribuna. 1926, VIII(155-307).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Spoutaného divadla. 1935, I(1).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Spoutaného divadla. 1936, II(2).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1936, II(3).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1936, IV(1).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1936, VI(2).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1937, VIII(3).

LOKÁLNÍ PATRIOT: 10 let Osvobozeného divadla. 1937, X(1).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1937, X(1).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1937, X(2).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1937, X(4).

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1937, X(4).⁸⁷

LOKÁLNÍ PATRIOT: Noviny Osvobozeného divadla. 1937, X(10)

Pestrý týden. 1928, III(1-52).

---

⁸⁷ Tyto dvě čísla časopisu mají stejné číslování a obálku, samotný obsah je však rozdílný.

Pásmo. 1924-1925, I.(1-14).

Přerod: Revue pro veřejné otázky. 1922-1923, I(1-23).

Přerod: Revue pro veřejné otázky. 1925-1926, IV(1-24).

*Digitální knihovna [online]. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:0adf1740-b9a2-11e3-a597-5ef3fc9bb22f>*

VEST POCKET REVUE. 1929, I(1-7).

Pásmo. 1925-1926, II.(1-10).

Přerod: Revue pro veřejné otázky. 1923-1924, II(1-12).

Seznam použité literatury

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2011. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

BERÁNKOVÁ, Milena, Alena KŘIVÁNKOVÁ a Fraňo RUTTKAY. *Dějiny československé žurnalistiky: III. díl: Český a Slovenský tisk v letech 1918-1944*. Praha: Novinář, 1988.

BERNASOVÁ, Mariana. *Byla Staša Jílovska modernistickou překladatelskou osobností?*. Praha, 2009. Magisterská diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

BURIAN, Emil František. *Jazz*. Praha: Aventinum, 1928,

BURIAN, Jan. *Nežádoucí návraty E.F. Buriana*. Praha: Galén, 2012. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-847-6.

CINGER, František a Karel KOLIŠ. *Voskovec – Werich: dialogy přes železnou oponu*. Praha: BVD, 2012. ISBN 978-80-87090-66-4.

CINGER, František. *Tiskoví magnáti Voskovec a Werich: (VEST POCKET REVUE) - (LOKÁLNÍ PATRIOT)*. Praha: Akropolis, 2008. ISBN 978-80-7304-099-4.

Česká divadelní encyklopedie [online]. IDU [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Hlavní_strana

DVOŘÁK, Antonín. *Trojice nejodvážnějších, Jindřich Honzl – Emil František Burian – Jiří Frejka*. Praha: Orbis, 1961. Knihovna divadelní tvorby. ISBN 28-082-88.

Epravo [online]. Praha [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-spi/?Id=2207&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

FLORIAN, Josef. *Vzájemná korespondence 1919-1920*. Praha: Documenta, 1993. ISBN 80-901-4980-4.

HONZL, Jindřich. *Roztočené jeviště: úvahy o novém divadle*. Praha: [J. Fromek], 1925. Edice Odeon.

HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie literatury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika: nejen pro žurnalisty*. Olomouc, 2005.

JÍLEK, Viktor. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-244-0576-8.

JOCHMANOVÁ, Andrea. *Za prostorem svět*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7460-029-6.

KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé*. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-146-8.

KAŠPAROVÁ, Jaroslava a Jana KONEČNÁ. *Sborník Národního muzea v Praze: Francouzské provenience v knihovně kritika a teoretika umění Karla Teiga v knihovně Národního muzea*. Praha: Národní muzeum, 2013. ISSN 0036-5351.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-0-7367-698-8.

LEDERER, Jiří. *Když se řekne ... V+W*. Praha: Malý princ, 2013. ISBN 978-80-87754-16-8.

MICHALOVÁ, Rea. *Karel Teige: kapitán avantgardy*. Praha: KANT, 2016. ISBN 978-80-7437-171-4.

NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce – osobnosti - základní pojmy*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

PAVELKA, Jiří. *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů*. Brno: Georgetown, 1993. *Co nás spojuje*. ISBN 80-901604-0-9.

PELC, Jaromír. *Meziválečná avantgarda a Osvobozené divadlo*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1981. *Knihovnička amatérského divadla*.

PELC, Jaromír. *Zpráva o Osvobozeném divadle*. Praha: Práce, 1982. *Kamarád*.

PENKALOVÁ, Lenka. *Rubriky pro ženy v denním tisku 20. let 20. století a jejich autorky: Olga Fastrová, Marie Fantová, Milena Jesenská, Staša Jílovská a Zdena Wattersonová*. Praha, 2011. *Disertační práce*. Univerzita Karlova.

PODZEMSKÁ, Lucie. *Časopis revue Devětsil v kulturním kontextu své doby*. České Budějovice, 2011. *Bakalářská práce*. Jihočeská univerzita. *Vedoucí práce* Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

PYTLÍK, Radko a Milan JANKOVIČ. *Trn v zrcadle doby*. 1. Praha: Panorama, 1984.

SEIFERT, Jaroslav, Karel TEIGE, Ondřej KAVALÍR a Tomáš VUČKA. *Revoluční sborník Devětsil*. Praha: Akropolis ve spolupráci s Centrem výzkumu české umělecké avantgardy, 2010. *Skrytá moderna*. ISBN 978-80-87310-22-9.

SCHONBERG, Michal. *Osvobozené*. Praha: Odeon, 1992. ISBN 80-207-0415-9.

ŠITNEROVÁ, Petra. *Českobudějovická periodika (1918 - 1939): (se zaměřením na vybranou problematiku)*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita.

Virtuální studovna: Databáze a online služby Divadelního ústavu [online]. IDU [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://vis.idu.cz/Biblio.aspx>

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. Pyramida - encyklopedie.

VOJVODÍK, Josef a Jan WIENDL. *Heslář české avantgardy: estetické koncepty a proměny uměleckých postupů v letech 1908-1958*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2011. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7308-332-8.

VOLDŘICHOVÁ, Veronika. *Avantgardní impulsy ze zahraničí v periodiku Avantgarda*. České Budějovice, 2012. Diplomová práce. Jihočeská univerzita.

VOSKOVEC, Jiří a Ladislav MATĚJKA. *Korespondence*. 4. vydání. Praha: Akropolis, 2017. ISBN 978-80-7304-208-0.

VOSKOVEC, Jiří, Jan WERICH, Radan DOLEJŠ a Václav KOFROŇ. *Faustovy skleněné hodiny: 1922-1929 (1)*. Praha: Národní filmový archiv, 1997. V & W neznámí. ISBN 80-7004-087-4

VOSKOVEC, Jiří, Jan WERICH, Radan DOLEJŠ a Václav KOFROŇ. *Nikdy nic nikdo nemá...: 1929-1938 (2)*. Praha: Národní filmový archiv, 2001. ISBN 80-7004-089-0.

WIENDL, Jan. *Čtení o Karlu Teigovi: vize, realizace, divergence 1919-1938*. Praha: Institut pro studium literatury, 2015. Antologie. ISBN 978-80-87899-27-4.

NÁZEV: Časopisy Osvobozeného divadla VEST POCKET REVUE
a LOKÁLNÍ PATRIOT

AUTOR: Anna Hrubá

KATEDRA: Katedra divadelních a filmových studií

VEDOUCÍ PRÁCE: Doc. Mgr. Helena Spurná, Ph.D.

ABSTRAKT: Bakalářská práce si klade za cíl analýzu dvou periodik, vydávaných Osvobozeným divadlem s názvem VEST POCKET REVUE a LOKÁLNÍ PATRIOT, které vycházely v 1. třetině 20. století. Důraz je kladen především na obsahovou stránku s ohledem na dobový kontext. Zmíněna je i umělecká hodnota periodika, která vynikala především příspěvky karikaturisty Adolfa Hoffmeistera. Práce se také krátce věnuje historii novinářství v Československu se zaměřením na časopiseckou tvorbu. Nechybí zde ani zmínka o dalších časopisech s podobnými znaky.

KLÍČOVÁ SLOVA: Osvobozené divadlo, Jiří Voskovec, Jan Werich, VEST POCKET REVUE, LOKÁLNÍ PATRIOT, avantgarda, divadelní periodika

TITLE: Magazines of the Liberated Theatre VEST POCKET REVUE and LOCAL PATRIOT

AUTHOR: Anna Hrubá

DEPARTMENT: The Department of Theatre and Film Studies

SUPERVISOR: Doc. Mgr. Helena Spurná, Ph.D.

ABSTRACT: The aim of this bachelor thesis is to analyse two magazines named VEST POCKET REVUE and LOCAL PATRIOT (LOKÁLNÍ PATRIOT in Czech), which were published in the first third of the 20th century by Liberated Theatre (Osvobozené divadlo in Czech). The emphasis is put on the content of these periodicals with respect to the historical context. Furthermore, the artistic value is considered as well, especially due to exceptional contributions of the caricaturist Adolf Hoffmeister. This thesis also shortly explains the history of journalism in Czechoslovakia with focus on magazine work. Not omitted are references to other magazines with similar attributes.

KEYWORDS: Liberated Theatre, Jiří Voskovec, Jan Werich, VEST POCKET REVUE, LOKÁLNÍ PATRIOT, avant-garde, theatrical magazines

